

Årsredovisning 2009

Bilderna i årsredovisningen är hämtade från bidragen i SiS bildtävling 2009 för ungdomar på särskilda ungdomshem. Syftet med bildtävlingen är att stimulera ungdomar hos SiS att uttrycka sig i bild. Deltagarna har skapat sina bidrag inom ramen för SiS skolverksamhet, och de har kunnat välja mellan att måla, teckna, fotografera eller uttrycka sig med hjälp av collage.

Statens institutionsstyrelse

Årsredovisning

2009

Innehållsförteckning

Generaldirektörens förord	5
Axplock 2009	6
Vårt uppdrag	8
... och vår vision	8
Organisation 2009	10
Övergripande insatser	11
Kvalitetsarbete	11
Vad tyckte man?	12
SiS skola	15
Jämställd vård och behandling	16
Prostitution och människohandel för sexuella ändamål	17
Säkerhetsarbetet inom SiS	17
Ungdomsvård	18
Sluten ungdomsvård	22
Missbruksvård	26
Medarbetare	30
Tillsyn	34
Ekonomiskt resultat	36
Sammanställning över väsentliga uppgifter	44
Finansiell redovisning	45
Intygande om intern styrning och kontroll	58
Förbättringsområden	58
Mitt ställningstagande	58
Bilagor	59
Forskningsprojekt som får medel 2009	59
SiS insynsråd och ledningsgrupp	60
Vårdavgifter 2009	61
Lagar, paragrafer och begrepp	62

Generaldirektörens förord

Året som gått var på många sätt ett tufft år för SiS. De variationer i beläggningen vi ser varje år var mer dramatiska än vanligt. Vissa perioder gick våra institutioner på halvfart och andra var det överfullt. I början av sommaren, efter en lång period av låg beläggning inom LVM-vården, avvecklades verksamheten vid Frösö LVM-hem i Östersund för att anpassa LVM-vårdens storlek till socialtjänstens efterfrågan.

Den tidvis mycket låga beläggningen är en orsak till att SiS fick ett ekonomiskt underskott. En annan orsak är effekterna av ändrade redovisningsprinciper för staten. Både institutionerna, regionkontoren och huvudkontoret hade stora besparingsbeting under hösten. Trots det går vi in i år 2010 med ett underskott på 61 miljoner kronor.

Rättssäkerheten och våra särskilda befogenheter var i fokus under året och SiS föreslog lagändringar och kortare tider för avskiljning. Vi införde kollegiegranskningar och bättre kontroll av tillämpningen och dokumentationen av avskiljningarna. Allt för att öka rättssäkerheten för vuxna klienter och ungdomar.

År 2009 var *Hälsans år*. Vi har sänkt sjukfrånvaron från cirka sju till sex procent. Utbildningsinsatser har genomförts för SiS chefer, som nu är bättre rustade för att arbeta på ett medvetet sätt både med den korta och den långa sjukfrånvaron. Under våren tog vi det första steget mot en rökfri myndighet bland annat genom att all rökning nu sker utomhus.

Våra uppföljningar visar att både ungdomar, klienter och socialsekreterarna är nöjda. 71 procent av ungdomarna skulle rekommendera en kamrat i en liknande situation en placering hos SiS. 88 procent tycker att de kunnat komma till tals om sin vård. De vuxna är nöjda med bemötandet och stödet från personalen. 88 procent av socialsekreterarna inom ungdomsvården och 87 procent inom LVM-vården skulle förorda en ny placering.

SiS har under våren arbetat fram en strategisk plan för åren 2010–2012. Med hjälp av sex strategiska mål tar vi sikte på visionen *Plats för förändring*. Visionen är en ledstjärna som uttrycker att SiS ska erbjuda en plats där ungdomar och klienter ges goda förutsättningar för förändring.

Ewa Persson Göransson

Axplock 2009

Januari

Hälsans år på SiS startar. Syftet är en friskare myndighet. Två projekt som dras igång är friskvårdsprojektet SiSu och insatser för en rökfri myndighet.

SiS fattar beslut om ny organisation för skolan. I den nya organisationen finns fyra regionala skolledare med uppgift att samordna myndighetens övergripande skolfrågor.

Februari

Som ett led i SiS arbete att bli en rökfri myndighet deltar medarbetare i en utbildning i tobaksfrågor för att kunna erbjuda SiS ungdomar och klienter motive- rande samtal och tobaksavvänjning.

Mars

Över 140 bilder skickas in till *Årets bildtävling* från ungdomar på SiS institutioner. Konstnärsparet Karin Mamma Andersson och Jockum Nordström var jury. Vägen till frihet är ett citat från en av bild- texterna bland bidragen. Citatet fick namnge årets bok, utställning och almanacka som tävlingen resul- terat i.

Slutrapporten *MVG – En förstärkt ungdomskedja inom ungdomsvården* överlämnas till regeringen.

April

Lidbeckska skolan på Margretelunds utrednings- och behandlingshem i Lidköping belönas som en av 25 svenska grundskolor med utmärkelsen *Årets teknikutbildning*.

Maj

Kulturrådet beviljar SiS 400 000 kronor för kultur i skolan.

SiS presenterar sin verksamhet vid två seminarier på konferensen *Sverige mot narkotika*.

Juni

SiS presenterar ett arbete om alkoholberoende över generationer på *KBS-konferensen* (Kettil Bruun Society for Social and Epidemiological Research on Alcohol), en årlig forskningskonferens som samlar alkohol- och drogforskare från hela världen.

SiS presenterar en handlingsplan för att kvalitets- säkra tillämpningen och dokumentationen av de sär- skilda befogenheterna.

Juli

Behandlingshemmet Ljungaskog blir certifierat i metoden *FFT – Funktionell familjeterapi*.

Augusti

SiS tillstyrker förslagen i promemorian *Insatser för en alkohol- och narkotikafri graviditet* men anser att social- nämnderna ska kunna ansöka om ny tvångsvård i direkt anslutning till tidigare vårdtid om en graviditet upptäcks när en kvinna redan vårdas enligt LVM.

September

Under året publicerar SiS fem forskningsrapporter, bland annat *Konflikthantering i ungdomsvård ur ett sociologiskt perspektiv* av David Wästerfors.

Generaldirektören besöker två institutioner för unga lagöverträdare i Amsterdam för att ta del av arbetet med programverksamhet, utslussning och eftervård.

Ett sparbeting för att begränsa det ekonomiska underskottet införs inom hela myndigheten.

En grupp från SiS gör ett studiebesök på Borgestad- kliniken i Skien i Norge för att lära mer om deras arbete med gravida missbrukare som är placerade utan eget samtycke.

Oktober

De bilder som ungdomar på de särskilda ungdoms- hemmen skickat in till SiS bildtävling publiceras i boken *Vägen till frihet*.

Konferensen *Starka tillsammans – för ett bra resultat* genomförs i Göteborg i samarbete med Gryning Vård AB. Drygt 200 personer deltar.

November

SiS deltar i en konferens om gravida missbrukare. SiS presenterar dels en nationell lägesrapport om arbetet med gravida missbrukare, dels preliminära resultat från en kartläggning av gravida som har varit placerade på SiS LVM-hem.

SiS deltar på *Socionomdagarna*. I montern presenteras SiS kvalitetssystem och utvecklingsarbete, projekt och rapporter.

För andra året i rad är SiS nominerad till Götapriset för sitt kvalitetsarbete. SiS presenterar sitt kvalitetsarbete i en monter på *Kvalitetsmässan* i Göteborg.

December

SiS översyn av avskiljningar överlämnas till regeringen tillsammans med ett lagförslag om bland annat en minskning av tiden för avskiljning.

SiS rapport 2009:08 *Uppföljning av klienter som bedömts ha en ADHD-störning* publiceras.

Projektet *Ett kontrakt för livet* avslutas.

Vårt uppdrag ...

Statens institutionsstyrelse (SiS) bedriver individuellt anpassad tvångsvård och verkställer sluten ungdomsvård. I samverkan med socialtjänsten ska SiS ge ungdomar och klienter med allvarliga och omfattande psykosociala problem bättre förutsättningar för ett socialt fungerande liv utan missbruk och kriminalitet.

Myndighetens uppdrag enligt instruktionen SFS nr:207:1132 är att utforma sin verksamhet så att den utgår från flickors och pojkars samt kvinnors och mäns villkor och behov. SiS ska inför beslut eller andra åtgärder som kan röra barn bedöma konsekvenserna för barn och ta särskild hänsyn till barns bästa. Myndigheten ska i sin verksamhet utgå från ett brukarperspektiv. SiS ska, genom samverkan med andra myndigheter och övriga aktörer, verka för att brukarna får en sammanhållen vård.

Verksamheten är indelad i ungdomsvård, sluten ungdomsvård och missbruksvård. På de särskilda ungdomshemmen vårdas ungdomar med psykosocial problematik enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU, och ungdomar dömda till sluten ungdomsvård enligt lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård, LSU. Vid LVM-hemmen vårdas vuxna enligt lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall, LVM. Frivilligt placerade klienter kan vårdas både vid ungdomshemmen och vid LVM-hemmen med stöd av socialtjänstlagen (2001:453), SoL. All vård och behandling syftar till att bryta ett destruktivt beteende. SiS verksamhet bedrivs i nära samarbete med den kommunala socialtjänsten.

... och vår vision

SiS har ett tydligt och viktigt samhällsuppdrag. Vårt arbete kännetecknas av ett stort engagemang, en humanistisk vårdideologi, genuin erfarenhet och kompetens.

Med regeringens uppdrag och mål som grund och med kunskap om omvärldens krav och förväntningar, är SiS vision *Plats för förändring* ett uttryck för att SiS ska erbjuda en plats där ungdomar och klienter ges goda förutsättningar för förändring.

Med stöd av sex mål: *Vi redovisar goda resultat och uppdragsgivare, ungdomar och klienter är nöjda, Vi ger bäst kunskapsbaserad vård och behandling, Vi har en tydlig och stark roll i vårdkedjan, Vår organisation är tydlig och ändamålsenlig, Vi har en gemensam värdegrund och Vi är kända som en expertorganisation*, har SiS lagt en grund för utvecklingsarbetet de närmaste tre åren. Våra insatser för att nå de strategiska målen påbörjades under året och får fullt genomslag 2010–2012.

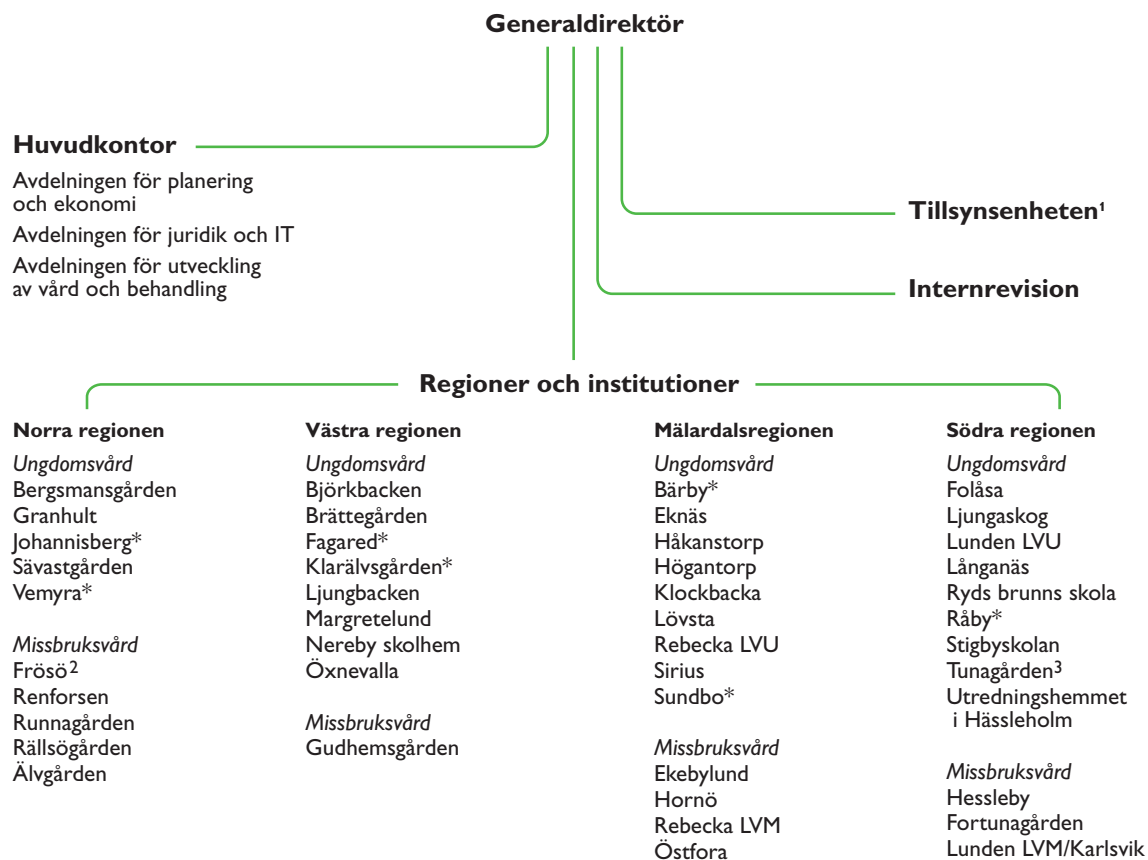

Ibland önskar jag att jag vore som en fågel som kunde flyga. När problemen kväver mig och när allt blir till kaos så skulle jag kunna flyga iväg och lämna det. Ibland när allt blir för mycket så önskar jag att jag vore hos dig i himlen farfar, men du säger att jag har så mycket kvar och att jag inte är klar än. Men varför ska jag stanna i det här livet? Kan allt bli bra? Finns det en förändring? Utan familj och vänner

sitter jag ensam bakom en låst dörr. Varför blir jag behandlad som skit av soc och vuxna? Jag är ju bara en människa och jag har faktiskt ett hjärta. Det sägs att för att komma till det bra måste du gå igenom det dåliga. Bakom den där dörren finns det ett liv. Det finns ett ljus, som skiner starkare ju mer dörren suddas ut. Snart är jag fri. Fri som en fågel som kan flyga.

Organisation 2009

* Institutioner med särskilt avsatta platser för sluten ungdomsvård.

¹ Som en följd av att SiS tillsyn går över till Socialstyrelsen den 1 januari 2010, upphör SiS egen tillsynsenhet från årsskiftet.

² Verksamheten vid Frösö LVM-hem lades ned den 1 juli 2009.

³ Sedan 1 september 2009 är Tunagården inte längre en egen institution utan en avdelning vid Utredningshemmet i Hässleholm.

SiS organisation är indelad i fyra geografiska regioner (Norra regionen, Västra regionen, Mälardalsregionen och Södra regionen). Regionkontoren har ansvar för planering, utveckling och uppföljning av verksamheten i sin region. Huvudkontoret består av administrativa enheter till stöd för verksamheten samt Tillsynsenhet och Internrevision. Huvudkontoret fungerar som stöd för verksamheten och ska medverka till att ge myndigheten de förutsättningar som krävs för att genomföra uppdraget.

SiS tog emot cirka 1 300 unga på 31 särskilda ungdomshem och cirka 1 040 vuxna på 13 LVM-hem för missbrukare. Antalet årsarbetskrafter var 2 855. Könsfördelningen för månadsanställd personal var 52 procent män och 48 procent kvinnor.

Övergripande insatser

Kvalitetsarbete

SiS arbetar med människor i en utsatt situation. De omhändertas med tvång av samhället och blir sedan placerade på någon av myndighetens institutioner. Det är vår uppgift att se till att ungdomarna och de vuxna klienterna får bästa tänkbara vård och behandling. Vi vill stärka varje individ så att han eller hon går bättre rustad ut i livet.

Inom myndigheten pågår olika arbeten med att utvärdera kvaliteten i vården och behandlingen. Alla verksamheter dokumenterar sina resultat systematiskt. Resultaten sammanställs och utvärderas; har målen nåtts, vad har fungerat bra, vad har fungerat mindre bra, varför det inte har fungerat, vad kan vi lära oss och hur kan vi förbättra oss.

I myndigheten sker också ett ständigt förbättringsarbete som bygger på kontinuerlig dialog med ungdomar, klienter och socialtjänsten. Deras åsikter och omdömen om vistelsen hos oss är vägledande när vi utformar, utför och förbättrar våra tjänster.

SiS har enligt lag särskilda befogenheter. Den mest ingripande är avskiljning, det vill säga att under en begränsad tid avskilja en omhändertagen ungdom från den övriga gruppen. Avskiljning ska enbart användas i syfte att skydda den enskilde, andra ungdomar och personalen. Under våren uppmärksammades brister i tillämpning och dokumentation av de särskilda befogenheterna. SiS har arbetat intensivt för att komma tillrätta med bristerna, bland annat har de interna anvisningarna förtydligats, personalen utbildats, och nya rutiner har införts där samtliga beslut om avskiljning granskas.

Myndigheten fick i uppdrag av regeringen att göra en översyn av eventuella brister och föreslå åtgärder. Översynen har bland annat resulterat i ett förslag att den längsta tiden för avskiljning minskas från 24 till sex timmar.

Vad tyckte man?

Ungdomarnas bedömning

Ungdomarna intervjuas när de skrivs ut¹. I likhet med föregående år uppger 70 procent att de har varit med i planeringen av sin behandling på institutionen, att de haft en behandlingsplan och att de har kunnat komma till tals om sin vård. 79 procent tycker att personalen har tagit sig tid för samtal. 56 procent tycker att de fått hjälp med de problem de verkligen velat ha hjälp med medan 21 procent tycker att de har fått lite hjälp och 24 procent att de inte har fått någon hjälp alls. 68 procent upplever att personalen har förstått vad de vill ha hjälp med. Av de intervjuade ungdomarna uppger 71 procent att de skulle kunna rekommendera en kamrat i samma situation en placering på samma institution. 71 procent av ungdomarna uppger att de kunnat framföra sina önskemål när utskrivningen planerades.

Ungdomar som avtjänat sluten ungdomsvård (LSU) är generellt mer nöjda med sin tid på institutionen än de ungdomar som vårdats med stöd av LVU. 93 procent upplever att personalen har förstått vad de vill ha hjälp med och 78 procent tycker att de har fått hjälp med de problem de verkligen velat ha hjälp med. Så gott som samtliga ungdomar som intervjuats uppger att de har varit med i planeringen av sin behandling och att de har haft en behandlingsplan. 88 procent anser att de har kunnat komma till tals om sin vård och samtliga ungdomar uppger att personalen har tagit sig tid för samtal. 90 procent har kunnat framföra sina önskemål när utskrivningen planerades. 76 procent av ungdomarna skulle rekommendera en kamrat i liknande situation en placering på samma institution.

Klienternas bedömning

Vid utskrivningen uppger 68 procent av de intervjuade klienterna att de har en behandlingsplan för tiden efter utskrivningen och lika många upplever att de varit delaktiga i utformningen av denna plan². 60 procent tycker att de har fått hjälp av institutionen med sina missbruksproblem. 90 procent av klienterna tycker att de fick ett bra bemötande när de kom till

institutionen, 80 procent upplever att miljön varit bra och 94 procent har känt sig trygga på institutionen. 89 procent av klienterna säger att det fanns någon i personalen de kunde prata med när de behövde och 84 procent upplever att de fått stöd av personalen att fundera över sin situation.

Socialtjänstens bedömning

Ungdomsvård

Varje gång en ungdom skrivs ut skickas en enkät till socialtjänsten. Socialtjänsten är mest nöjd med SiS handläggning vid placering och omvårdnad när det gäller att ge den unge stöd att fundera över sin situation. Minst nöjd är socialtjänsten med arbetet med den unges föräldrar/anhöriga och omvårdnad när det gäller den fysiska miljön. Vid en bedömning av institutionernas omvårdnad av ungdomen utifrån de fyra variablerna: trygghet, bli lyssnad på, få stöd att fundera över sin situation och den fysiska miljön, blev svaren bra eller mycket bra mellan 67 och 85 procent. 88 procent av socialsekreterarna skulle förordade en ny placering på samma ungdomshem, en ökning med fyra procentenheter.

Missbruksvård

Socialtjänstankäten visar att socialtjänsten är mest nöjd, cirka 90 procent, med SiS handläggning vid placering och omvårdnad av klienten när det gäller att bli lyssnad på och att känna trygghet. Minst nöjd, 66 procent, är socialtjänsten med hur insatser, bland annat motiveringsarbete, utredning och behandlingsplanering, fungerar som underlag för socialtjänstens arbete efter LVM-tidens slut. 85 procent av socialsekreterarna bedömde att vården genomfördes bra eller mycket bra enligt den upprättade behandlingsplanen. Andelen socialsekreterare som bedömde att institutionens insatser avseende klientens fysiska hälsa var bra eller mycket bra uppgick till 83 procent. 74 procent av socialsekreterarna gjorde motsvarande bedömning avseende klienternas psykiska hälsa. Totalt 87 procent av socialsekreterarna skulle förordade en ny placering på samma institution.

¹ Dessa intervjuer har sammanställts för hela året till skillnad från föregående år då redovisningen gällde intervjuer för ungdomar som skrivits ut under årets åtta första månader.

² Dessa intervjuer har sammanställts för hela året till skillnad från föregående år då redovisningen gällde intervjuer för klienter som skrivits ut under årets åtta första månader.

* Nu är det dags att sluta
fly ifrån sina problem, och
ta itu med allt det jobbiga
och bli fri en gång för alla.*

Samverkan med andra myndigheter och aktörer

SiS och socialtjänsten

Erfarenheter visar att ett nära samarbete med socialtjänsten stärker kvaliteten i vården och behandlingen. Det pågår ett kontinuerligt samarbete mellan SiS och socialtjänsten, bland annat i form av samverkansträffar, regionala socialtjänstkonferenser socialtjänstdialoger och arbete i olika referensgrupper. SiS har deltagit i olika forum och projekt kring frågor om bland annat förbättrade livsvillkor för hemlösa, och gemensamma diskussioner om socialtjänstens önskemål för specifika målgrupper.

All planering för den enskilde sker i samverkan med socialtjänsten vid möten under placeringstiden. Ett antal ärenden fortsätter med eftervårdskontrakt där institutionen eller socialtjänsten står för eftervårdsinsatser.

Vårdkedja med framgång

SiS har i samverkan med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) tagit fram skriften *Vårdkedja med framgång*. Syftet är att öka medvetenheten om vikten att tänka långsiktigt och utifrån ett helhetsperspektiv när man beslutar om resurser och planerar vården. Skriften tar sin utgångspunkt i erfarenheter som gjorts vid tre vårdkedjeprosjekt som SiS har drivit i samarbete med socialtjänsten, men erfarenheterna kan också användas när det gäller annan samverkan. Teori och praktiska exempel visar vilka vinster som kan göras ur såväl ett brukarperspektiv som ett samhällsekonomiskt perspektiv genom en effektiv och långsiktig vårdplanering.

SiS och landstingens psykiatriska verksamhet

Flickor och pojkar med missbruk eller neuropsykiatrisk problematik och/eller allvarlig psykiatrisk problematik har ofta ett beteende som gör det svårt att vårda dem tillsammans i grupp. Även ungdomar med begåvningshandikapp behöver anpassade behandlingsinsatser. Inom delar av SiS finns en etablerad modell för samverkan med landstingens psykiatri i form av särskilda avtal. Genom modellen får klienten bättre hjälp och resurserna används mer effektivt.

SiS norra region har under året utvecklat samarbetet med kommuner och landsting i regionen inom ramen för Socialstyrelsens nationella riktlinjer för missbruks- och beroendevård. Utgångspunkten är en ökad och förbättrad samverkan mellan institutionerna och landsting och kommuner.

Under året har diskussioner förts med ett landsting om möjligheten att skapa ett gemensamt avtal för fyra institutioner i Södra regionen. Detta skulle innebära att riksavtalet om läkarvård kan gälla för inskrivna ungdomar/klienter genom att landstinget tecknar avtalen med läkare istället för respektive institution.

12 av 31 ungdomshem har under året upprättat avtal med landstingens psykiatriska verksamhet. Fem ungdomshem har upprättat avtal med landstingen för enskilda ungdomar. Enskilda institutioner har också, utöver avtalen, utvecklat andra samarbetsformer med landstingens psykiatriverksamhet. Samarbetet kan gälla möten om hur SiS agerar i enskilda ärenden och till exempel när det gäller bedömningar av självmordsrisk.

Brukarperspektivet

SiS ska i sin verksamhet utgå från ett brukarperspektiv. SiS har två centrala brukarråd, ett för ungdomsvården och ett för missbruksvården, där företrädare för olika organisationer kommer till tals. Brukarråden har regelbundna möten och medverkar i arbetet med att utveckla innehållet i vården. De centrala brukarråden har bland annat diskuterat hur man kan utveckla arbetsformerna såväl inom de båda råden som mellan de organisationer som ingår i brukarråden. Representanter för brukarråden ingår i en styrgrupp för myndighetens uppdrag att förstärka arbetet för de ungdomar och vuxna missbrukare som är, har varit eller riskerar att bli utsatta för prostitution eller människohandel för sexuella ändamål.

Institutionerna har återkommande brukarforum där ungdomarna och klienterna har möjlighet att framföra sina synpunkter och påverka det dagliga livet på institutionen. Mötena dokumenteras och utgör ett underlag för utveckling och konkreta åtgärder.

För första gången har en institution under året genomfört en så kallad brukarrevision. En brukarrevision är en systematisk och oberoende undersökning utförd av människor med egen erfarenhet av att vara brukare/klient inom det område som ska revideras. Revisionen finns redovisad i rapporten *Brukarrevision av Hornö LVM-hem*.

SiS skola

Under året infördes en ny ledningsorganisation för skolverksamheten, med bland annat fyra regionala skolledare och ett centralt skolråd. Rådet hanterar myndighetsövergripande frågor. Omorganisationen ska bidra till bättre stöd och uppföljning för att säkerställa alla elevers rätt till en likvärdig skola av god kvalitet.

SiS skolråd har planerat ett utvecklingsprojekt som innebär att en webbaserad lärplattform testas i skolverksamheten under 2010. Plattformen gör det möjligt att utnyttja befintlig kompetens över landet och bidrar till en ny flexibilitet i verksamheten som kan ge fler elever mer varierade möjligheter till lärande.

Ett dokumentationssystem för skolan har testats och ska införas i SiS skolverksamhet med början 2010. Systemet bidrar till en samlad dokumentation av elevernas lärande och innebär nya och bättre förutsättningar för uppföljningen av skolverksamheten.

SiS skolråd har, genom de regionala skolledarna, påbörjat en kompetensinventering av lärare anställda inom SiS. Inventeringen utgör ett underlag i det långsiktiga arbetet att säkra lärarkompetensen i skolan.

Under våren beviljade Kulturrådet medel till 14 av SiS 31 skolor inom ramen för satsningen *Skapande skola*. Kulturprojekten innebär att professionella kulturaktörer knutits till verksamheterna för bland annat skapande av dans, film, musik, eller att eleverna tagit del av föreställningar eller författarbesök. Medlen gäller för höstterminen 2009 och vårterminen 2010. SiS återrapporterar till Kulturrådet i september 2010.

Regionala aktiviteter

Under hösten arrangerade skolledarna i respektive region fortbildningsdagar för lärare med inriktning på dokumentation (individuella utvecklingsplaner och åtgärdsprogram). Forskare från Göteborgs universitet och Malmö högskola anlätades. I en region har modersmålsundervisning på distans prövats.

Skolledarna har inventerat och knutit samverkanskontakter med myndigheter, kommuner, högskolor och universitet i respektive region.

I ett samverkansprojekt mellan Södra regionen och Malmö stad utvecklas en modell för bättre samarbete mellan skolan, SiS och socialtjänsten. Syftet är att övergången till skolan på hemorten ska bli bättre när ungdomarna lämnar SiS. Projektet avrapporteras 2010 och då presenteras en modell för hur övergången kan gå till. Samarbete finns sedan tidigare i Västra regionen med specialpedagogiska skolmyndigheten genom det så kallade VIS-projektet (Verksamhetsutveckling i samverkan) som under året redovisats i regionala dialoger med socialtjänsten.

Eleverna

SiS mål för skolan är att alla ungdomar som vistas på särskilda ungdomshem ska erbjudas en fullständig skoldag på grundskole- eller gymnasienivå. En årlig uppföljning visar att 82 procent, en ökning med sex procentenheter jämfört med föregående läsår, av de ungdomar som varit intagna under läsåret 2008/2009 deltagit i någon form av skolundervisning. Av dem som deltog i skolundervisningen hade 44 procent individuella utvecklingsplaner, 25 procent åtgärdsprogram som upprättades under läsåret och 56 procent anpassad studiegång. Ett åtgärdsprogram visar en elevs behov av särskilt stöd och hur åtgärderna ska tillgodoses, följas upp och utvärderas.

Antalet icke skolpliktiga ungdomar, det vill säga ungdomar äldre än 16 år på SiS särskilda ungdomshem, fortsätter att öka. Under läsåret 2008/2009 var det 1 206 ungdomar som inte var skolpliktiga, sex procent fler än föregående läsår. Drygt hälften av de inskrivna icke skolpliktiga ungdomarna deltog i någon form av gymnasiestudier. De allra flesta, 84 procent, deltog i IV-programmet, en ökning med tre procentenheter sedan föregående läsår.

Jämställd vård och behandling

Åtterrapporing enligt regleringsbrevet

SiS ska redovisa vilka åtgärder som vidtagits för att systematiskt införa jämställdhetsintegrering i myndigheten.

SiS arbetar på flera sätt för att nå målet om en jämställd vård och behandling.

En jämställdhetsutbildning för samtliga chefer och avdelningsföreståndare i regionerna har slutförts.

Institutionerna arbetar för en jämställd vård och behandling genom regionalt erfarenhetsutbyte, uppföljning och utvärdering av verksamheten och utveckling av lokala riktlinjer för till exempel könsfördelningen i personalgruppen vid kvälls- och nattbemannning.

Fyra av de fem LVM-hemmen för kvinnor har startat kvinnogrupper där man samtalar om bland annat normer, föreställningar, relationer, självkänedom och utsatthet eller utövande av våld. Motsvarande mansgrupper finns på tre av de sju LVM-hemmen för män. Även på den institution som vårdar båda könen finns kvinno- och mansgrupper.

Motsvarande verksamhet finns inom ungdomsvården, på sju av åtta institutioner för flickor och på sju av de 17 institutionerna för pojkar. Verksamheten finns också på två av de sex institutioner som vårdar både pojkar och flickor.

Södra regionen har startat ett jämställdhetsnätverk med verksamhetsföreträdare från institutionerna. Verksamhetsföreträdarna initierar åtgärder på den egna institutionen med utgångspunkt i myndighetens handlingsplan för en jämställd vård och behandling. En motsvarighet startar under 2010 i Västra regionen.

SiS har under året tagit fram kunskap på en rad centrala områden, exempelvis vilken betydelse det har för vårdens utformning att arbeta på enkönade eller blandade avdelningar³. SiS har också studerat vilka behandlingsmetoder som används inom myndigheten, för vilka grupper (flickor, pojkar, kvinnor och män) de har visat effekt och eventuella konsekvenser vid tillämpningen⁴. En annan studie av ett urval avskiljningsbeslut har bland annat undersökt om det finns några skillnader mellan pojks-, flick- och könsblandade institutioner när det gäller avskiljningar samt hur upptakten till en avskiljning gestaltar sig för flickor och pojkar. De särskilda befogenheterna har studerats för att identifiera bakomliggande orsaker till att de särskilda befogenheterna generellt används i större utsträckning och mer ingripande för pojkar och män än för flickor och kvinnor.

SiS arbetar för att stärka insatserna mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål. Arbetet har bland annat inneburit att en personalutbildning tagits fram i samarbete med RFSU, *Sexualitet och genus*. Vidare har ett upplägg för en kursledarutbildning för personalen tagits fram som ger kunskap i normkritisk pedagogik och som efter avslutad utbildning ska resultera i reflektionsgrupper på institutionerna.

Myndighetens jämställdhetsintegreringsarbete och policy för en jämställd vård och behandling har bland annat presenterats för Sveriges kommuner och landsting och Rättsmedicinalverket och på interna chefs- och introduktionsutbildningar.

³ SiS följer upp och utvecklar 1/09 Att arbeta på enkönade eller blandade avdelningar – betydelse för vårdens utformning. Stockholm: Statens institutionsstyrelse.

⁴ Publiceras i serien SiS följer upp och utvecklar under våren 2010.

Prostitution och människohandel för sexuella ändamål

Kartläggning

SiS har undersökt hur stor målgruppen är inom myndigheten. Resultat från självskattningsintervjuer, för ungdomsvården perioden 1997–2007 och för vuxenvården perioden 2001–2008, har ställts samman. Svaren visar att nio procent av flickorna och två procent av pojkarna haft sex i utbyte mot pengar, droger, alkohol etc. Sju procent av kvinnorna och mindre än en procent av männen har haft inkomst av prostitution innan placeringen på LVM-hemmet. Vid den här typen av känsliga frågor är en viss underrapportering att vänta. En undersökning från 2008 visar att SiS personal skattar förekomsten och behovet av insatser högre än ungdomar och klienter själva. För att få ytterligare kunskap kommer alla ungdomar och klienter som placeras på SiS institutioner under 2010 att intervjuas utifrån den definition som används i projektet.

Intervjuer med socialtjänsten

För att få en bild av socialtjänstens kunskap om de ungdomar och vuxna klienter som placeras har socialsekreterare intervjuats i samband med ansökan om placering. Frågorna har ställts under perioden 1 september–30 november 2009. Totalt kom 353 svar in. Av dessa gällde cirka hälften ungdomar (13–20 år), 49 flickor och 130 pojkar och cirka hälften vuxna klienter (18–70 år), 65 kvinnor och 109 män. De ungdomar som dömts till vård enligt lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård omfattas inte av undersökningen eftersom socialtjänsten inte ansvarar för deras placering.

Allmänt kan konstateras att socialtjänsten många gånger saknar tillräcklig kunskap om sexuell exploatering inom målgruppen. Detta stärker bilden av att det finns ett mörkertal både vad gäller socialtjänstens och SiS kunskap om förekomsten av ungdomars och vuxna klienters utsatthet vad gäller prostitution och människohandel för sexuella ändamål.

Insatser på SiS institutioner

Nästa steg är att skapa ett adekvat bemötande och omhändertagande av målgruppen på institutionerna, bland annat genom kunskapshöjande och metodutvecklande insatser för personalen.

När ungdomarna och klienterna vårdas på institutionerna är till exempel motiverande samtal (MI) en utmärkt metod att använda för att prata om känsliga ämnen. Därutöver erbjuds individuella samtal av terapeutisk karaktär, familje- och nätverkarbete samt kontakter med externa professionella.

En viktig del i åtgärdskedjan är en tidig gemensam planering med socialtjänsten, den unge/klienten för att utveckla eftervårdsprogram som förhindrar prostitution efter avslutad vård/utredning på institutionen. SiS har tagit fram två broschyrer för socialtjänsten och personalen på institutionerna med information om satsningen.

SiS lämnade i december en nulägesbeskrivning i form av en delrapport till regeringen.

Säkerhetsarbetet inom SiS

SiS uppdrag innebär att inskrivna ungdomar och klienter, personal och det omgivande samhället utsätts för ett antal risker. Under året påbörjades ett övergripande arbete med säkerhetsfrågorna. Säkerhetsarbetet är strukturerat i åtta olika säkerhetsområden. Inom varje område har ett antal risker identifierats. Det övergripande syftet med säkerhetsarbetet är att skapa en medvetenhet om riskerna och att balansera dessa med förebyggande insatser i form av utbildningar, övningar och rutiner.

Målet för säkerhetsarbetet är att upprätthålla en struktur där risker, faror och förhållanden som kan orsaka fysisk, psykisk eller materiell skada är under kontroll så att skador och förluster minskar.

Särskilda insatser har gjorts för att förbättra säkerheten för ungdomar och klienter som försöker ta sitt liv. Olika former av riskbedömningar har lyfts fram. En revidering av utbildningen i konflikthantering *No power no loose* har påbörjats.

Ungdomsvård

Fler ungdomar har skrivits in enligt LVU jämfört med föregående år. Pojkarna utgjorde två tredjedelar av de enskilda ungdomarna som skrevs in. Vårdtiderna har minskat något. Platsantalet har varit konstant.

Varje år placeras ett fåtal ungdomar som är särskilt vårdkrävande enligt LVU/LSU. Dessa ungdomar har ett utagerande beteende och kan behöva vård i en-

skildhet. De kan i vissa fall vara i behov av livslångt stöd enligt LSS, lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade. Denna grupp är svår-placerad. Tre ungdomshem arbetar tillsammans för att undvika oplanerade omplaceringar och utforma långsiktiga behandlingsplaner som följer den unge under tiden hos SiS.

Basfakta ungdomsvård (LVU)

	2005	2006	2007	2008	2009
Antal institutioner	35	33	33	31	31
Antal platser	611	598	617	612	611
Genomsnittlig platsbeläggning	85 %	88 %	87 %	91 %	88 %
Genomsnittligt antal intagna	516	529**	536	555	527
Enskilda individer som skrevs in, pojkar	603	701	693	721	814
Enskilda individer som skrevs in, flickor	381	444	408	413	400
Antalet inskrivningar, LVU, pojkar	.*	805	788	828	910
Antalet inskrivningar, LVU, flickor	.*	506	456	459	460
Antalet inskrivningar, frivillig vård, pojkar	.*	65	53	44	62
Antalet inskrivningar, frivillig vård, flickor	.*	35	19	30	21
Medelålder	16,6	16,6	16,5	16,7	16,7
Medelålder pojkar	16,7	16,8	16,6	16,8	16,8
Medelålder flickor	16,5	16,3	16,3	16,6	16,5
Genomsnittligt antal vård dygn vid utskrivning	.*	144	145	145	140
Genomsnittligt antal vård dygn vid utskrivning, pojkar	.*	148	146	140	138
Genomsnittligt antal vård dygn vid utskrivning, flickor	.*	136	143	155	143

* Jämförbar uppgift är inte tillgänglig. ** Siffran har reviderats från föregående år (598).

Utbud och efterfrågan av vård

SiS följer kontinuerligt efterfrågeutvecklingen inom ungdomsvården, både vad gäller antalet platser generellt och förändringar i behov hos ungdomarna. SiS placerade 88 procent av ungdomarna omgående, det vill säga samma dag som ansökan inkom från socialtjänsten, och 96 procent inom en vecka. Motsvarande siffror förra året var 69 respektive 90 procent. Ökningen av omgående placeringar, 9 procentenhet kan förklaras med att ungdomsvården periodvis haft en lägre beläggning än föregående år. Detta har i sin tur inneburit fler tillgängliga platser för om-

gående placeringar. Antalet platser har varit konstant mellan åren. Antalet enskilda individer som skrivits in var 1 214, en ökning från året före med 80 individer. Genomsnittligt antal vård dygn för de ungdomar som skrevs ut under året har minskat från 145 till 140. Beläggningen inom ungdomsvården har minskat från 91 procent till 88 procent. Väntetiden är generellt något längre för flickor. En förklaring till att beläggningen har varit lägre trots att antalet inskrivningar har varit högre är kortare vårdtider.

När jag kom hit, så kändes
allting jätte **DÅLIGT!**

Jag kom inte överens med någon.
Allting kändes **ORÄTTVIST!**

Jag började komma överens med
andra. Det kändes **OK!**

Jag började
tycka om
aktiviteterna

Jag började
trivas lite
BÄTTRE!

Jag tänkte
kämpa, så

att jag måste
allting blir **BRA!**

Jag är jätteglad
att jag får den hjälp
jag behöver.

Nu har jag

blivit

en bättre

Människa

TACK!

Tabell 1 Väntetider inom ungdomsvården (LVU), procent

	2005	2006	2007	2008	2009
Placering omgående	79	77	76	69	88
Placering inom en vecka	93	92	92	90	96
Flickor omgående	73	80	70	63	90
Flickor inom en vecka	92	93	91	89	97
Pojkar omgående	82	76	79	72	87
Pojkar inom en vecka	94	92	93	91	95

Tabell 2 Andel platser för akut- och utredning av det totala platsantalet inom ungdomsvården (LVU, SoL), procent

	2005	2006	2007	2008	2009
Andel platser	37	37	34	38	38

Insatser för att skapa en god differentiering av vården

SiS har behandlingsplatser med särskild inriktning för ungdomar med missbruk, psykiska/neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och för pojkar som begått sexuella övergrepp. Inom ungdomsvården finns också avdelningar som erbjuder ungdomar med särskilt svåra problem en långsiktig behandling med betydande specialistresurser. För att tillgodose ungdomarnas behov av psykiatrisk kompetens har alla institutioner utom två tillgång till psykiater eller psykolog. 19 av 31 institutioner har arbetat med att utveckla och förstärka kompetensen hos personalen vad gäller missbruk. Detta har bland annat gjorts genom kurser i återfallsprevention, beroendetillstånd och samverkan mellan flera institutioner för att kunna erbjuda en sammanhållen vård för den unge.

Närhetsprincipen

En av differentieringsgrunderna inom SiS är närhetsprincipen som innebär att den unge ska placeras så nära hemorten som möjligt, för att underlätta kontakten med de anhöriga och med socialtjänsten. Utslussningen från institutionen till hemmiljön blir då också lättare. Ibland står närhetsprincipen i motsatsställning till behovet av specialiserad vård och behandling och i sådana fall prioriteras vanligen vårdbehovet. Möjligheterna att tillämpa närhetsprincipen påverkas också av beläggningsnivån vid institutionerna.

Under 2009 placerades 65 procent av ungdomarna i enlighet med närhetsprincipen, vilket är sex procentenheter fler än året innan. Den genomsnittliga beläggningen var lägre 2009 vilket gav större utrymme för placeringar närmare hemorten.

Tabell 3 Närhetsprincipen inom ungdomsvården, procent

	Flickor	Pojkar	Totalt
2005*	59	63	62
2006*	58	59	58
2007	64	68	67
2008	59	58	59
2009	65	66	65

*Uppgifterna åren 2005–2006 är inte jämförbara med senare år på grund av en ny regionindelning 1 juli 2007.

Insatser för att tillsammans med socialtjänsten erbjuda en sammanhållen vård

Samarbetet mellan SiS och socialtjänsten fungerar generellt väl i enskilda ärenden. Socialtjänsten är ofta aktivt delaktig vid placeringar och deltar regelbundet i möten på institutionerna när behandlingen planeras. Vid en av regionerna har samarbete med socialtjänsten inletts för att utveckla utredningsmetoder

som bättre framhäver sambandet mellan den unges problematik och hans/hennes nätverk och hemmiljö.

Majoriteten av ungdomarna skrivs ut till HVB- eller familjehem, eller till föräldrahemmet.

Tabell 4 Vad ungdomarna skrevs ut till år 2009 (LVU, SoL)

HVB- eller familjehem	752
Föräldrahemmet	385
Fortsatt vård inom SiS	83
Träningslägenhet/stödboende	63
Eget boende	55
Boende hos släkting/vänner	31
Intagen på häkte/kriminalvårdsanstalt	10
Inlagd på sjukhus, psykiatrisk vård	6
Annat	76
Totalt	1 461

Eftervård i SiS regi

Institutionerna kan erbjuda olika typer av utslussnings- eller eftervårdslösningar. Antalet ungdomar som på socialtjänstens uppdrag fått eftervård i SiS regi har minskat sedan föregående år. År 2009 fick 56 ungdomar eftervård, vilket ska jämföras med 82 ung-

domar år 2008. En förklaring till att antalet ungdomar som fick eftervård i SiS regi var lägre än tidigare år kan vara att vårdkedjeprojektet *Motverka våld och gäng* (MVG) upphörde 2008.

Tabell 5 Antal enskilda ungdomar som fick eftervård i SiS regi

	2005	2006*	2007*	2008	2009
Andel platser	64	78	118	82	

*Uppgifterna för 2006–2007 har reviderats i denna rapport på grund av fel i redovisningen av eftervårdsärenden.

Sluten ungdomsvård

Majoriteten av de intagna ungdomarna är pojkar och det är endast ett fåtal flickor som varje år döms till sluten ungdomsvård. Antalet avvikningar är i jämförelse med 2008 något högre. Vid sju av de 15 avvikningstillfällena återkom ungdomen redan samma dag.

Inom myndigheten pågår ett ständigt arbete med att utveckla arbetsmodeller och behandlingsmetoder

för att möta ungdomarnas behov. Under de senaste åren har ett LSU-nätverk fortlöpande arbetat med att utveckla frågor gällande vård- och behandling. Majoriteten av ungdomarna har deltagit i programverksamhet mot kriminalitet. De ungdomar som saknar insatser har kortare strafftider. Övervägande delen av ungdomarna har helt eller till viss del fått strukturerad vård och behandling, relaterat till de brott som de har begått.

Basfakta sluten ungdomsvård (LSU)

	2005	2006	2007	2008	2009
Antal institutioner med särskilt avsatta platser för LSU	6	6	6	7	7
Antal platser	78	78	68	68	68
Genomsnittligt antal intagna	82	67	71	62	61
Enskilda individer som togs in, pojkar	.*	81	76	73	84
Enskilda individer som togs in, flickor	.*	2	5	3	1
Antalet intagningar, pojkar	100	82	76	73	84
Antalet intagningar, flickor	4	2	5	3	1
Medelålder	17,7	17,7	17,7	17,6	17,6
Medelålder pojkar	.*	17,7	17,6	17,5	17,6
Medelålder flickor	.*	16,9	17,8	19,3	17,7
Genomsnittlig strafftid, månader	10	9,2	10,3	8,5	9,1
Genomsnittlig strafftid, månader, pojkar	10,1	9,2	10	8,7	9,1
Genomsnittlig strafftid, månader, flickor	8,2	9	15,6	1	8
Frigivningar, pojkar	110	89	86	83	66
Frigivningar, flickor	6	2	2	4	4

*Jämförbar uppgift är inte tillgänglig.

Insatser för utslussning

Den enkät som institutionerna besvarar efter frigivning visar att 63 procent av ungdomarna hade en planering för utslussningen jämfört med 68 procent föregående år⁵. Exempel på insatser var praktikplats utanför institutionen, aktiviteter med kontaktman, överflyttning till öppnare boende, familjehemsboende, stödinsatser enligt LSS, obevakade permissioner och samtalskontakt med andra vårdgivare. Det är inte tillräckligt ur ett vård- och behandlingsperspektiv att det inte finns planerade insatser efter frigivning för en så stor andel av ungdomarna.

Jämfört med tidigare år tenderar socialtjänsten att vara mer delaktig i upprättande av behandlingsplaner, planering för utslussning och förberedelser inför frigivningen. Skälen till att socialtjänsten inte tidigare var delaktig var dels ointresse från socialtjänstens sida men också att den unge och dennes familj avböjde kontakt. Någon ungdom var också dömd till utvisning efter frigivning.

⁵ Skillnaderna mellan åren är inte statistiskt signifikanta. År 2005–2008 omfattar mätperioden sex månader. För år 2009 är mätperioden ett år och en enkät ska besvaras för samtliga frigivna ungdomar. För år 2009 har 84 procent av enkäterna (59 av 70) besvarats.

Fångad, Ångest, Instängd, Frihet.

Jag längtar ut till det normala livet ..Till kompisarna, släkten och familjen.

Det hade inte funkad om jag inte hade fått LVU, då hade jag varit antingen död eller kriminell.

Hoppas jag kommer hem snart, för alltid.

Tabell 6 Socialtjänstens deltagande i planeringen av vården, procent

	2005	2006*	2007*	2008	2009
Andel behandlingsplaner som upprättats i samarbete med socialtjänsten	64	75	80	66	77
Andel ärenden där socialtjänsten har deltagit i planering för utslussningen	86	90	84	79	86
Andel ärenden där socialtjänsten har deltagit i planering för tiden efter frigivningen	76	80	75	73	83

Insatser efter frigivningen

Socialtjänsten har ansvar för insatser till ungdomar som frigges efter slutna ungdomsvård. Om det inte finns skäl för en placering enligt LVU är deltagandet i insatserna frivilligt för den dömda. Den enkät som besvarats för de frigivna ungdomarna under året visar att 36 procent ingick i en planerad vårdkedja vilket är några procentenheter lägre än förra året då 42 procent deltog.

Inte alla planeringar har varit formaliserade i enlighet med vårdkedjans definition (se bilaga). Totalt har socialtjänsten deltagit i planeringen för insatser efter frigivning hos 83 procent av ungdomarna.

För de frigivna ungdomar som inte övergick till fortsatt dygnsvård planerades att 55 procent skulle gå i skola, 28 procent skulle praktisera eller arbeta och 8 procent skulle kombinera studier med arbete eller praktik.

För 32 procent av ungdomarna fanns inga planerade behandlingsinsatser vilket är några procentenheter högre än tidigare år. Anledningen till att planering

saknades var exempelvis att den unge avböjt kontakten med socialtjänsten. I något fall har socialtjänsten inte alls deltagit eller bedömt att den unge inte var i behov av åtgärder. I något fall skulle den unge utvisas efter frigivning. I sådana fall genomför SiS ett särskilt arbete för att ungdomarnas frigivning och utvisning ska bli så bra som möjligt.

För att minska återfall ska, enligt all forskning och erfarenhet, insatser som görs under tiden på institutionen följas av insatser efter frigivningen. Under året har Justitiedepartementet utarbetat ett lagförslag om förbättrad utslussning från slutna ungdomsvård, ett förslag som SiS välkomnar. En arbetsgrupp har inrättats för att utarbeta förslag på utformning och organisation av behandlingsinsatser i slutfasen av verkställigheten.

Totalt flyttade 45 av de 70 ungdomar som frigavs hem till sina föräldrar. Tolv ungdomar övergick till fortsatt vård på SiS särskilda ungdomshem.

Tabell 7 Vad ungdomarna frigavs till

	2005	2006	2007	2008	2009
Föräldrahemmet	73	58	59	58	45
Eget boende	12	9	5	8	2
Fortsatt vård inom SiS	14	6	7	6	12
HVB- eller familjehem	7	4	7	3	2
Boende hos släkting/vänner	3	9	7	4	7
Annat	7	5	3	8	2
Summa	116	91	88	87	70

Insatser för att tillgodose flickors och pojkars behov av psykiatrisk vård

För att tillgodose ungdomarnas behov av psykiatrisk vård har samtliga sju institutioner som vårdar ungdomar enligt LSU tillgång till psykiatrisk kompetens i form av psykiater eller psykolog. Vid två institutioner finns anställd psykiatrisjuksköterska. På fem

institutioner finns behandlingsassistenter med mentalvårdsutbildning. 56 procent av ungdomarna hade kontakt med institutionens psykiatriker. Kontakterna har varierat från att den unge träffade läkaren en eller ett par gånger till att samtalen var mer regelbundna.

I likhet med förra året hade hälften av ungdomarna enskilda psykologsamtal, två till fyra gånger i månaden under sin tid på institutionen. Anledningen till att inte fler ungdomar har tagit del av insatsen kan vara att den unge har avböjt eller att personalen bedömt att det inte funnits något behov.

Tre av de sju institutionerna med LSU-uppdrag har arbetat med att utveckla och förstärka kompetensen hos personalen vad gäller missbruk, bland annat genom kurser i beroendetillstånd.

Ungdomar som genomfört behandling enligt upprättad behandlingsplan

Den årliga uppföljningen visar att 95 procent av ungdomarna hade en upprättad behandlingsplan enligt SiS riktlinjer. Målen i behandlingsplanen var helt eller i stort sett uppfyllda för 73 procent av ungdomarna. Att målen inte uppfylldes för alla berodde bland annat på att den unge hade återfallit i missbruk vid avvikning, i samband med oöväntad vistelse utanför institutionen eller att den unge inte var motiverad till att delta i sin behandling.

Andelen ungdomar som deltog i programverksamheter som ART och olika program mot kriminalitet var 90 procent, vilket är några procentenheter lägre

än förra året. 22 procent deltog i riktade insatser mot missbruk. Personalen bedömde att ytterligare några ungdomar behövde insatsen men avböjde.

Enligt personalens bedömning har 68 procent av ungdomarna fått strukturerad vård och behandling, relaterad till det brott som den unge har begått. Ytterligare en fjärdedel av ungdomarna har till viss del fått strukturerad vård relaterad till brottet.

För ett fåtal av ungdomarna, 3 procent, bedöms insatserna inte alls vara relaterade till brottet.

För att få ett underlag för planeringen av den unges vård och behandling såväl under som efter institutionsvistelsen ska alla ungdomar som avtjänar slutna ungdomsvård och har strafftider som överstiger två månader erbjudas utredning. 71 procent erbjöds utredning. Utredning genomfördes för samtliga ungdomar som accepterade erbjudandet. För två tredjedelar av ungdomarna har man gjort en strukturerad risk- och behovsbedömning under verkställigheten, oavsett strafftid.

Antal avvikningar

Antalet avvikningar är i jämförelse med 2008 något högre. Vid sju av de 15 avvikningstillfällena återkom ungdomen redan samma dag.

Tabell 8 Avvikningar inom den slutna ungdomsvården

	Totalt antal avvikningar	Avvikningar från institution eller institutionsområde	Avvikningar från beledsagad permission	Avvikningar från oöväntad permission
2005	37	20	7	10
2006	31	13	9	9
2007	11	4	2	5
2008	8	3	2	3
2009	15	8	3	4

Tabell 9 Antal avvikningar per år fördelat på antal dygn den unge varit avviken

Avvikningsdygn	2005	2006	2007	2008	2009
Åter samma dag	8	7	3	3	7
1–7 dygn	18	10	4	2	3
8–14 dygn	3	1	1	2	1
15 dygn eller fler	5	10	2	1	4
Ej åter inom kalenderåret	3	3	1		
Totalt antal avvikningar	37	31	11	8	15

Missbruksvård

Antalet intagningar med stöd av LVM var detsamma som föregående år, medan antalet intagningar på frivillig grund ökade något. Antalet fastställda platser i början av året var 348. Efterfrågan på missbruksvård var mycket låg under de första tre kvartalen. Under året avvecklades Frösö LVM-hem och därmed minskade antalet platser med 19.

SiS har under året haft fokus på implementering, kvalitetsgranskning och kvalitetshöjning av de metoder

som används vid behandling av vuxna klienter och ungdomar med missbruksproblem. SiS har deltagit i Socialstyrelsens arbete med *öppna jämförelser* inom missbruks- och beroendevården.

En kartläggning visar att majoriteten av metoderna som tillämpas på LVM-hemmen är kunskapsbaserade.

Basfakta missbruksvård (LVM)

	2005	2006	2007	2008	2009
Antal institutioner	14	14	14	13**	13
Antal platser	327	327	352	350	348
Genomsnittligt antal intagna	280	314	330	309	281
Enskilda individer som togs in, män	752	754	716	694	705
Enskilda individer som togs in, kvinnor	364	366	380	357	334
Antalet intagningar, LVM, män	.*	706	724	685	701
Antalet intagningar, LVM, kvinnor	.*	353	368	331	315
Antalet intagningar, frivillig vård, män	.*	215	132	171	203
Antalet intagningar, frivillig vård, kvinnor	.*	78	76	90	87
Medelålder	42	42	41	42	42
Medelålder män	44	44	43	43	43
Medelålder kvinnor	39	39	39	40	40
Andel av intagningar med stöd av LVM som var omedelbara omhändertaganden enl 13 § LVM	79%	80%	79%	81%	82%
Genomsnittligt antal vård dygn vid utskrivning från vård enligt LVM	.*	137	139	142	130
Genomsnittligt antal vård dygn vid utskrivning från vård enligt LVM, män	.*	134	136	138	124
Genomsnittligt antal vård dygn vid utskrivning från vård enligt LVM, kvinnor	.*	141	144	149	142

*Jämförbar uppgift är inte tillgänglig.

**Under året slogs två LVM-hem samman till ett LVM-hem. I statistiken redovisas dock dessa två separat.

Mitt Nya Fria Liv!
TPT HIT
TPT DIT.
Polisbil HÄR,
Polisbil DÄR.
Galler & Pansarglas, Ett stort jävla BESVÄR.
Friheten & LYCKAN,
tagen av ett par fucking NYCKLAR.

Det bästa människan kan ha är FRIHETEN,
Dom tar den ifrån dig, man känner sig så LITEN.
Övervakad av PLITEN.
Röka lite Weed & du e fast i SKITEN.
SiS % LVU,
jag säger bara BU!!!
Alla vill ha sin frihet, vill inte DU?
PARAGRAF 12
är en stor jävla SORG.
Från 05 till 09, 4 år av mitt LIV.
Augusti 2009 Ska jag ta ett nytt KLIV,
in i mitt nya fria LIV.
Bort från galler, PANSARGLAS
& allt annat KNAS.
Önska mig lycka TILL,
in i mitt nya fria LIV.

SiS utredning LVM

SiS har som mål att erbjuda samtliga klienter inom missbruksvården en utredning. En allsidig utredning ska leda fram till en genomtänkt planering för fortsatta insatser. Utredningen görs tillsammans med klienten och resulterar i rekommendationer för fortsatta vårdinsatser utifrån klientens behov och socialtjänstens förutsättningar. En kvalitetsgranskning av utredningar visar att dessa generellt sett håller en tillfredsställande nivå när det gäller struktur och innehåll.

Av de klienter som under året skrevs ut efter vård enligt 4 § LVM hade 620 erbjudits SiS utredning LVM. Av dessa hade 416 klienter tackat ja till att genomföra utredning och 402 utredningar påbörjades, 366 utredningar slutfördes.

Vård av kvinnor och män med psykiska problem

Många av klienterna har allvarliga psykiska problem i kombination med missbruk. Alla institutioner har därför tillgång till psykiatriker och psykolog och kan ta emot klienter med dubbeldiagnoser. Fem institutioner har dessutom egen anställd psykiatrisjuksköterska. Fyra institutioner för män och en institution för kvinnor tar emot särskilt vårdkrävande klienter och klienter med utagerande beteende.

Av de klienter som under året skrevs ut efter vård enligt 4 § LVM hade 13 kvinnor och 26 män någon gång under LVM-tiden överförs till psykiatrisk slutenvård. Föregående år hade 31 kvinnor och 27 män överförs till psykiatrisk slutenvård under LVM-tiden.

Att antalet kvinnor minskat beror på att en institution som tidigare överfört många kvinnor till psykiatrisk slutenvård anställde en psykiater under året.

SiS har följt upp 60 klienter som bedömts ha en ADHD-störning (*SiS-rapport 2009:08*). Av de 413 klienter som vårdades på ett LVM-hem under drygt fyra år genomgick 214 en psykologutredning. Av dessa diagnostiserades 47 klienter för ADHD-problematik. Ytterligare 13 klienter, som hade en ADHD-diagnos sedan tidigare, ingick i undersökningsgruppen. Studien visar att det går bäst för de klienter som påbörjade läkemedelsbehandling mot sin ADHD-problematik. Av de 17 klienter som medicinerades vid uppföljningen var 13 helt drogfria. Av dem som påbörjade sin medicinering under LVM-tiden var 12 av 21 drogfria vid uppföljningen.

Vård utanför institution

Vistelsen på ett LVM-hem pågår under högst sex månader, och ska så snart som möjligt övergå i öppnare former. Klienten ska därför så fort det är lämpligt få tillfälle att pröva vård i annan form utanför institutionen, så kallad § 27-vård. Exempel på vård i annan form är vård vid ett annat behandlingshem, deltagande i väl planerade öppenvårdsprogram eller familjehemsvård.

Antalet utskrivningar som föregåtts av vård i annan form minskade från 681 år 2008 till 550. Andelen utskrivningar som föregåtts av vård enligt 27 § LVM där vård i annan form påbörjades inom tre månader minskade från 60 till 48 procent. Detta kan delvis förklaras av att klienterna tycks ha mer somatisk och psykisk problematik än tidigare. Klienternas omfattande problematik gör att planeringsarbete, till exempel abstinensbehandling och utredningsarbete, kräver längre tid än tre månader. Dessutom är det ofta svårt att hitta lämpliga placeringsalternativ som motsvarar klienternas behov. Ett antal klienter stannar på institutionen hela LVM-tiden, det vill säga i sex månader. En del klienter har ett så utagerande beteende att det inte är möjligt att göra en placering utanför SiS inom tiden för LVM-vården.

Tabell 10 Utskrivningar efter vård enligt 4 § LVM som föregåtts av vård enligt 27 § LVM

	2005	2006	2007	2008	2009
Andel	80 %	79 %	78 %	79 %	77 %
Antal	506	631	664	681	550

Tabell 11 Andel utskrivningar som föregåtts av vård enligt 27 § LVM där vård i annan form påbörjats inom tre månader, procent

	2005	2006	2007	2008	2009
Andel utskrivningar	57	57	55	60	48

SiS hade tre enheter som bedrev § 27-verksamhet för den målgrupp där det var svårt att hitta fungerande alternativ för vård i annan form. Under året togs totalt 48 klienter, 31 kvinnor och 17 män, in för vård. Som en följd av att satsningen Ett kontrakt för livet upphörde utvecklades SiS § 27-verksamhet.

Vårdkedjor

SiS har fortsatt arbetet med att utveckla samverkan mellan socialtjänsten, institutionerna och klienterna för att stärka vårdkedjearbetet och långsiktiga vårdinsatser. Satsningen Ett kontrakt för livet, som påbörjades 2005, avslutades 2009.

Inom ramen för projektet har klienten erbjudits avgiftning, utredning, motiverande och behandlande insatser och planering för vårdinsatser som omfattar

såväl LVM-tiden som minst sex månader därefter. När en överenskommelse om garanterad eftervård upprättats har kommunen fått subvention av vård enligt 27 § LVM. Subventionen var 40 procent under det första halvåret men ökade till 80 procent resterande del av året.

Av de vårdtillfällen som avslutades under året och som föregåtts av vård enligt 27 § LVM hade 66 procent en överenskommelse enligt *Ett kontrakt för livet*. Sammanlagt gjordes drygt 2 000 överenskommelser under de fem år som projektet pågick.

Utöver arbetet med långsiktiga insatser inom ramen för *Ett kontrakt för livet* har åtta institutioner arbetat med att ytterligare utveckla samarbetsformer med socialtjänsten.

Tabell 12 Bidrag till Sveriges kommuner, Ett kontrakt för livet (tkr)

	2005	2006	2007	2008	2009
Bidrag	18 648	49 627	46 741	55 441	37 479

Socialstyrelsens nationella riktlinjer

SiS regioner har intensifierat samarbetet med kommuner och landsting för att införa Socialstyrelsens nationella riktlinjer för missbruks- och beroendevård. Målet är en förbättrad samverkan mellan SiS institutioner och andra huvudmän (landsting och kommuner).

En skrift, *SiS missbruks- och beroendevård*, har tagits fram under året. Den beskriver de kunskapsbaserade behandlingsmetoder SiS använder och hur dessa stämmer överens med, och stöds av de nationella riktlinjerna för missbruks- och beroendevård.

Medarbetare

Året har präglats av kraftfulla ansträngningar för att få en ekonomi i balans. Olika institutioner har arbetat med att anpassa personalstyrkan till en låg beläggning. Anställningsstopp infördes i juni för att skapa omplaceringsmöjligheter för eventuellt övertalig per-

sonal. Senare under året infördes också ett övertidsstopp. De totala kostnaderna för övertid sjönk med tio miljoner kronor. Under året avvecklades verksamheten vid Frösö LVM-hem, med ett 50-tal anställda.

Tabell 13 SiS största personalgrupper

Befattningsbenämning	2005	2006	2007	2008	2009
Behandlingsassistent	1 948	2 002	1 912	2 054	1 948
Lärare	174	181	176	187	181
Avdelningsföreståndare	128	132	132	136	132
Biträdande avdelningsföreståndare	74	79	83	77	76
Sjuksköterska	89	93	90	83	84
Behandlingssekreterare	67	76	80	99	99
Psykolog	52	55	55	68	61
Institutionschef	46	43	42	43	42

Orsaken till att antalet institutionschefer är färre än antalet institutioner är att två chefer har ledningsansvar för både ett särskilt ungdomshem och ett LVM-hem.

Tabell 14 Antal årsarbetskrafter

	2005	2006	2007	2008	2009
Antal årsarbetskrafter	2 613	2 734	2 773	2 880*	2 855

*År 2008 redovisades 2803 åk. En förnyad mätning visar att antalet åk uppgick till 2880.

Tabell 15 Personalomsättning, procent

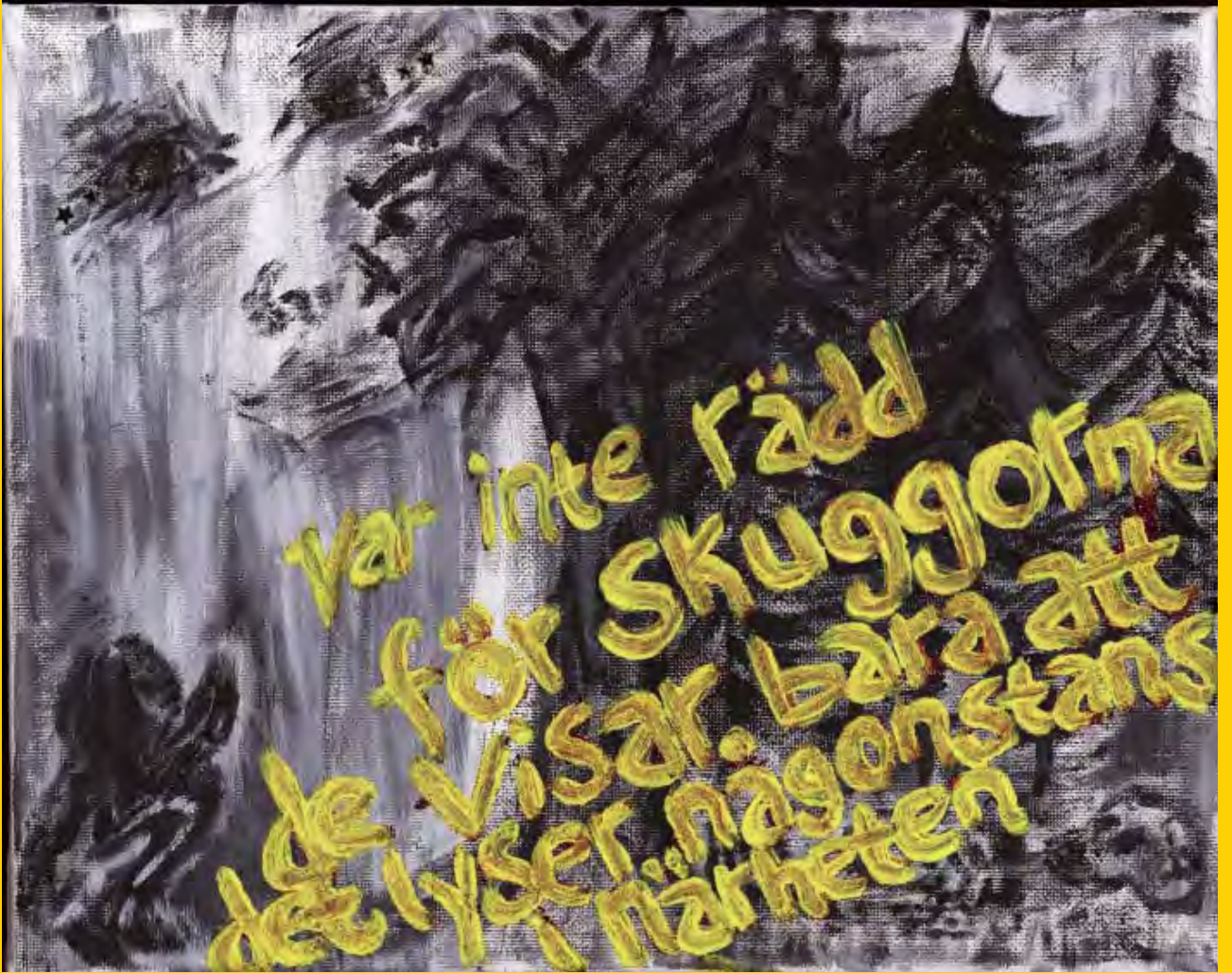
	2005	2006	2007	2008	2009
Personalomsättning	3,80	4,10	6,10	5,30	3,13

Tabell 16 Medelålder för månadsanställd personal (år)

	2005	2006	2007	2008	2009
Män	44	44,2	45,8	44,6	45,3
Kvinnor	43,8	43,8	44,7	43,6	44,6
Totalt	43,9	44	45,3	44,1	45

Tabell 17 Könsfördelning för månadsanställd personal, procent

	2005	2006	2007	2008	2009
Andel män	55,1	54,3	52,5	52,4	52,3
Andel kvinnor	44,9	45,7	47,5	47,6	47,7

Var inte rädd
för skuggorna
de visar bara att
de lyser i närheten

Sjukfrånvaron

Åtterrapporering enligt regleringsbrevet

SiS ska lämna en särskild redovisning för vilka insatser myndigheten vidtar i syfte att minska sjukfrånvaron bland kvinnor och män vid myndigheten

SiS har under en längre tid målmedvetet arbetat med att minska sjukfrånvaron. En kartläggning av långtidssjukskrivna har gjorts och en individuell plan för återgång i arbete har upprättats i de fall sådan saknats. Under året sjönk sjukfrånvaron med 1 procentenhet, från 7,15 till 6,15 procent. Myndighetens mål är att sjukfrånvaron under 2010 ska vara maximalt 5 procent.

SiS har slutfört *Sisu-projektet*, finansierat av Partsrådet, en ideell förening vars medlemmar är Arbetsgivarverket och representanter för arbetstagarorganisationerna.

Projektets mål var att minska sjukfrånvaron och öka frisktalet samt att öka chefernas förmåga att skapa en hälsosam arbetsplats och bidra till en bättre rehabiliteringsprocess. Ny lagstiftning på sjukförsäkringsområdet medförde att den ursprungliga projektplanen reviderades. Projektet omfattade följande insatser: fokusgrupper med anställd personal, djupintervjuer med SiS ledning och centrala fackliga ombud samt utbildning av chefer och fackliga företrädare.

En utvärdering av chefsutbildningen tyder på att den lett till att cheferna blivit bättre på att skapa en hälsosam arbetsplats, minska sjukfrånvaron och bidra till en bättre rehabiliteringsprocess. Även samverkan i SiSu-projektet har utvärderats. Resultatet av utvärderingen visar att projektet inte motsvarat de ambitioner som fanns i början, även om sjuktalen inom SiS minskat. Vidare analyser behövs för att se projektets betydelse för SiS medarbetare.

Tabell 18 Sjukfrånvaro i procent av ordinarie tid

	2005	2006	2007	2008	2009
Total sjukfrånvaro	8,5	8,29	8,52	7,15	6,15
varav andel långtidssjuka (60 dagar eller mer)	6	5,71	5,76	4,34	3,29
varav andel korttidssjuka (59 dagar eller färre)	2,5	2,58	2,76	2,81	2,86
Kvinnor	9,72	8,99	8,87	7,89	6,67
Män	7,5	7,7	8,21	6,49	5,70
Alla yngre än 30 år	4,59	4,11	3,78	4,01	4,17
Alla mellan 30 och 49 år	7,87	7,74	7,57	6,61	6,07
Alla 50 år och äldre	10,53	10,21	11,18	8,77	6,68
Missbruksvård	8,87	9	9,8	8,23	7,01
Ungdomsvård	8,7	8,43	8,39	7,09	6,08

I siffrorna för ungdomsvård ingår också den slutna ungdomsvården.

SiS arbetsmiljöarbete

Syftet med SiS arbetsmiljöarbete är att främja hälsa och förhindra ohälsa.

En ny arbetsmiljöpolicy med tydliga mål för myndigheten har tagits fram. Avsikten är att ytterligare stärka säkerheten, genom ökat fokus på professionell hantering av hot och våld.

SiS har förtydligat rollerna i arbetsmiljöarbetet genom en ny uppgiftsfördelning som omfattar chefer och arbetsledare i hela myndigheten. En tvådagars arbetsmiljöutbildning har genomförts.

Tabell 19 Antal rapporterade incidenter om hot och våld

	2005	2006	2007	2008	2009
Ungdomsvård	531	359	459	558	645
Missbruksvård	164	121	165	202	142
Totalt	695	480	624	760	787

I siffrorna för ungdomsvården ingår även den slutna ungdomsvården.

Tabell 20 Antal rapporterade arbetsskador

	2005	2006	2007	2008	2009
Ungdomsvård	113	84	52	64	61
Missbruksvård	34	33	24	26	21
Totalt	147	117	76	90	82

I siffrorna för ungdomsvården ingår även den slutna ungdomsvården.

Kompetensutveckling

Mål enligt regleringsbrevet

SiS ska verka för en långsiktig och god personalförsörjning med för verksamheten ändamålsenlig kompetens.

Åtterrapporering enligt regleringsbrevet

SiS ska redogöra för medel som använts under verksamhetsåret för personalutveckling.

Medarbetarnas kompetens, engagemang och praktiska möjligheter att bedriva ett professionellt arbete är en grundförutsättning för att SiS ska klara sitt uppdrag.

SiS har under året genomfört ett stort antal utbildningar. Riktade utbildningar för att stärka området dokumentation och behandlingsplanering har genomförts regionalt.

Ett ungdomshem har infört behandlingsmodellen MTFC (Multidimensional Treatment Fostercare) med en sammanhållen vårdkedja. Ytterligare ett ungdomshem har påbörjat implementeringen. Ett annat ungdomshem har under året blivit certifierat i FFT

(Funktionell familjeterapi). Vidare har en manual för föräldraträningsprogrammet KOMET (Kommunikationsmetod) tagit fram.

Utbildningar i metoder för att förebygga hot och våld har genomförts. Guidelines, ett första hjälpenmaterial för att förebygga självmord, har tagits fram och distribuerats i hela organisationen. Behandlingspersonal och psykologer har fått särskild utbildning i frågor som rör självmord.

Fördelade medel till forskning, verksamhets- och personalutveckling

SiS beviljar varje år medel för forskning, personal- och verksamhetsutveckling.

Under året beslutades att fem nya projekt till en kostnad på 4.2 miljoner kronor startar år 2010. Projekten ska studera KBT-behandling i grupp med syfte att förbättra ungdomars psykosociala hälsa, specifikt psykisk ohälsa och missbruk, hur utredningar utnyttjas i fortsatt behandling av ungdomar, sexuellt risktagande bland tvångsomhändertagna ungdomar, effekter av kognitiv träning på skolprestation och läs- och skrivsvårigheters inverkan på begåvningsbedömning och andra kognitiva störningar.

Tabell 21 Använda medel år 2009, tkr

	Ungdomsvård	Missbruksvård	Övrigt	Summa
Personalutveckling	97	154	3 700	3 951
Verksamhetsutveckling	2 663	986	5 073	8 722
Forskning	3 625	185	505	4 315
Summa	6 385	1 325	9 278	16 988

Tillsyn

Åtterrapporering enligt regleringsbrevet

SiS ska redovisa omfattningen av sin tillsynsverksamhet, vilken typ av tillsynsinsatser som gjorts samt vilka resultat som uppnåtts.

SiS ska i anslutning till årsredovisningen redovisa hur arbetet med att införa internrevision fortlöpt under året.

SiS tillsyn sker i form av löpande ordinarie tillsyn, oanmäld tillsyn och särskild tillsyn. Ordinarie tillsyn, som planeras och anmäls i förväg, har genomförts vid respektive institution vart tredje år. Den kompletteras med oanmälda tillsynsbesök. Särskild tillsyn sker på förekommen anledning, ofta efter allvarigare incidenter.

Ordinarie och oanmäld tillsyn

Under 2009 genomfördes nio ordinarie tillsynsbesök, sju vid de särskilda ungdomshemmen och två vid LVM-hemmen. Fem oanmälda tillsynsbesök genomfördes; två vid de särskilda ungdomshemmen och tre vid LVM-hemmen.

Tillsynen visar att SiS institutioner bedriver en verksamhet som i huvudsak följer gällande regler och riktlinjer. Vid samtliga besök delades emellertid kritik i någon form ut. Den vanligaste kritiken gällde hur de särskilda befogenheterna använts samt motivering av beslut och dokumentation i form av behandlingsplaner och slutanteckningar.

I samtliga ärenden har institutionen återrapporerat till tillsynsenheten vilka åtgärder man vidtagit eller planerar att vidta.

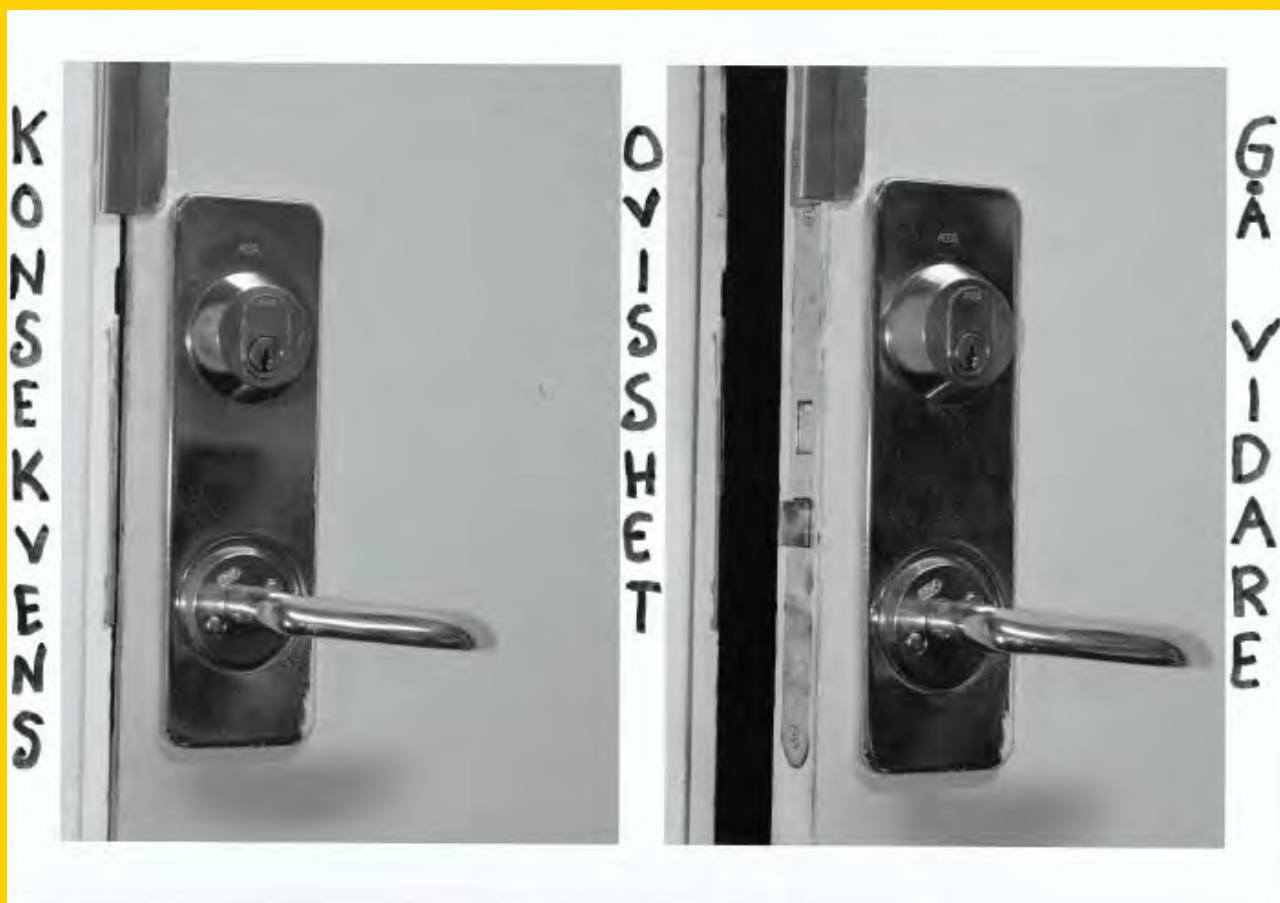
Tabell 22 Antal tillsynsbesök

	2005	2006	2007	2008	2009
Ordinarie besök vid särskilda ungdomshem	16	17	15	8	7
Oanmälda besök vid särskilda ungdomshem		3	3	6	2
Ordinarie besök vid LVM-hem	6	8	7	6	2
Oanmälda besök vid LVM-hem				2	3
Ordinarie besök vid § 27-hem		1	1	2	
Oanmälda besök vid § 27-hem					
Totalt	22	29	26	24	14

Särskild tillsyn

En omfattande granskning av avskiljningar på de särskilda ungdomshemmen påbörjades. Den ledde till att 112 avskiljningar blev föremål för en fördjupad granskning. Under 2009 fattade enheten beslut om 32 av dessa och utdelade kritik i 28 fall. I 19 fall fanns brister i dokumentationen, i sex fall hade avskiljningen använts felaktigt och i tre fall hade den unge blivit tvingad till olika aktiviteter, vilket lett till en avskiljningsituation. Granskningen fortsätter 2010.

Dessutom påbörjades fem utredningar, bland annat med anledning av att enheten fått information om allvarliga händelser. Fyra fall rörde ungdomsvården och ett missbruksvården. Ärendena gällde främst avvikningar. Enheten fattade beslut i fyra ärenden och utdelade kritik i tre av dessa.

Klagomål

Under året kom 48 klagomålsärenden in till tillsynsenheten, varav 37 gällde ungdomsvården (LVU och LSU). Ungdomar och klienter svarade för hälften av klagomålen. Övriga klagomål kom från anhöriga, socialtjänsten eller allmänheten. Klagomålen rörde främst behandlingssinnehall. Beslut fattades i 36 av ärendena. Kritik utdelades i varierande grad i sex ärenden.

Avvikelsesrapportering och Lex Maria

242 rapporter kom in om avvikelser inom hälso- och sjukvården, jämfört med 93 föregående år. Den stora ökningen beror inte på att bristerna har blivit fler utan på massiva informationsinsatser som lett till att rapporteringen blivit tydligare. Ungdomsvården stod för drygt 80 procent av rapporterna och de

flesta rörde läkemedelshantering. Även inom missbruksvården gällde majoriteten av rapporterna läkemedelshantering. 21 ärenden resulterade i en särskild granskning där institutionsledningen ålades att se över rutinerna.

16 anmälningar enligt lagen om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område (Lex Maria) gjordes till Socialstyrelsen. Nio gällde självmordsförsök, sex anmälningar gällde fullbordade självmord och en gällde brister i övervakning och vård av patient. Nio svarsbeslut kom från Socialstyrelsen som framförde kritik i fyra fall. Kritiken gällde dokumentation, personalens kompetens, otydlighet i ansvarsfrågor, bedömningar gällande självmordsrisk och åtgärder, rapporteringar och avsaknad av adekvat utrustning.

Ekonomiskt resultat

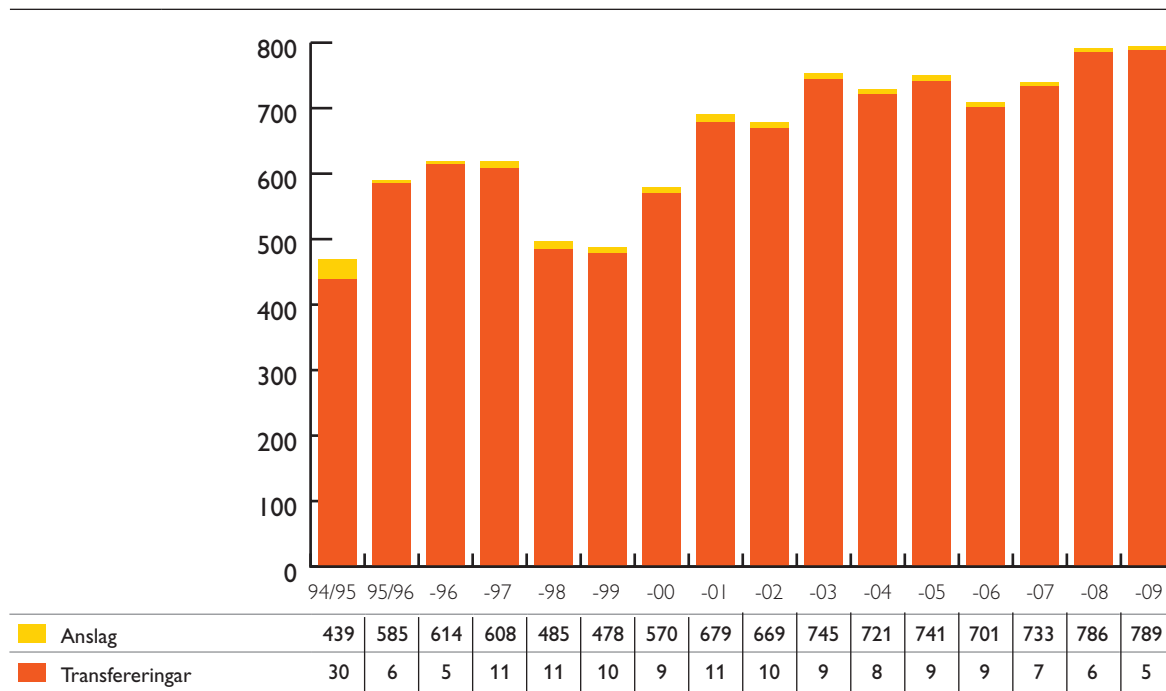
Anslag

SiS gjorde ett negativt ekonomiskt resultat 2009. Anslagsutfallet blev 794 miljoner kronor (mnkr), vilket var två mnkr mer än föregående år. Anslagsförbrukningen blev 61 mnkr mer än de tillgängliga medlen, 733 mnkr.

Ändrade redovisningsprinciper i staten har påverkat anslagsutfallet. Myndighetens förvaltningsutgifter och utgifter för transferering av varor och tjänster av-

räknas från och med 2009 mot anslag det år till vilket kostnaden hänförs. Denna övergång ändrar inte det långsiktiga anslagsbehovet utan medför att delar av anslagsutfallet uppkommer vid andra tidpunkter än tidigare. Den ofinansierade engångseffekten uppgår till 32 mnkr. Därtill kommer 16 mnkr för avveckling m m som till följd av ändrade redovisningsprinciper ska kostnadsföras direkt och sålunda belastas 2009 års anslag.

Figur 1 Förbrukning av anslag

Anslagsförbrukningen för det förlängda budgetåret 1995/96 var 885,3 mnkr.

I diagrammet ovan har detta värde delats med 1,5 för att göras jämförbart. Värde för 1996 avser kalenderåret.

SiS ekonomiska resultat

Efterfrågan på SiS tjänster varierade kraftigt under perioden. Inom ungdomsvården var efterfrågan god under det första halvåret för att sedan minska väsentligt och därefter återhämta sig under årets sista två månader. Efterfrågan på missbruksvård var mycket låg under de första tre kvartalen för att sedan stiga. Den 1 juni beslutade myndigheten att avveckla Frösö LVM-hem.

Vårdintäkterna minskade under året från 1 228 mnkr till 1 188 mnkr. Detta motsvarar en minskning med 40 mnkr eller tre procent.

Med anledning av den låga efterfrågan och myndighetens kostnadsläge vidtogs under året ett antal åtgärder i syfte att uppnå balans i ekonomin. Ett särskilt sparprogram som bland annat innefattade anställnings- och investeringsstopp genomfördes för att minska kostnaderna.

Verksamhetens kostnader minskade med totalt 74 mnkr från 2 071 till 1 997 mnkr. Den största kostnads-posten, personal, minskade med 39 mnkr. Övriga driftskostnader minskade under året med 29 mnkr.

Information av väsentlig betydelse

År 2010 behöver SiS vidta åtgärder för att åstadkomma en mer kostnadseffektiv organisation. Organisationsförändringar och samordning av resurser genomförs för att skapa bättre förutsättningar för utveckling av behandlingsinnehåll och vårdkedjor.

Kostnader i samband med organisationsförändringar och avveckling bestäms i allt väsentligt av personalstruktur och lokalsituation vid berörd institution. En annan faktor som väsentligt påverkar är hur lång tid som är kvar på hyresavtal i de fall lokaler ska avvecklas. SiS bedömer en engångskostnad på cirka 50 mnkr för detta.

Finansiering

SiS finansieras dels med ett anslag på statsbudgeten och dels med intäkter av vårdavgifter. Verksamheten finansierades 2009 till 61 procent av avgifter och 39 procent anslag. Ungdomsvården finansierades liksom föregående år med 67 procent avgifter och 33 procent anslag. Missbruksvårdens avgiftsfinansiering minskade till 65 procent och anslagsdelen ökade till 35 procent. Den slutna ungdomsvården finansierades helt med anslag.

Tabell 23 Andel anslag och avgiftsinkomster

	2005		2006		2007		2008		2009	
	Avgift	Anslag	Avgift	Anslag	Avgift	Anslag	Avgift	Anslag	Avgift	Anslag
Verksamhetsgren										
Ungdomsvård	65%	35%	67%	33%	67%	33%	67%	33%	67%	33%
Sluten ungdomsvård	0%	100%	0%	100%	0%	100%	0%	100%	0%	100%
Missbruksvård	65%	35%	72%	28%	71%	29%	68%	32%	65%	35%
Totalt	58%	42%	62%	38%	63%	37%	62%	38%	61%	39%

Kommentar: I procentandelarna ingår inte utgifter för FoU.

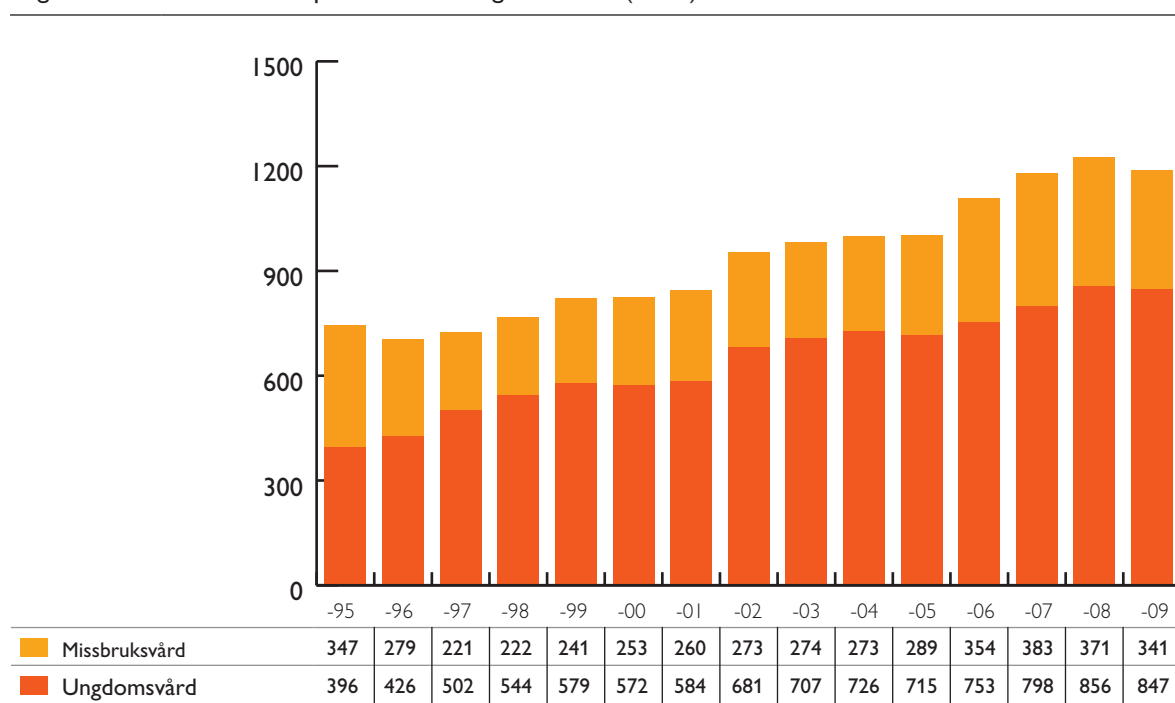
Intäkter

För första gången sedan 1996 minskade vårdintäkterna. Minskningen var totalt 40 mnkr eller tre procent.

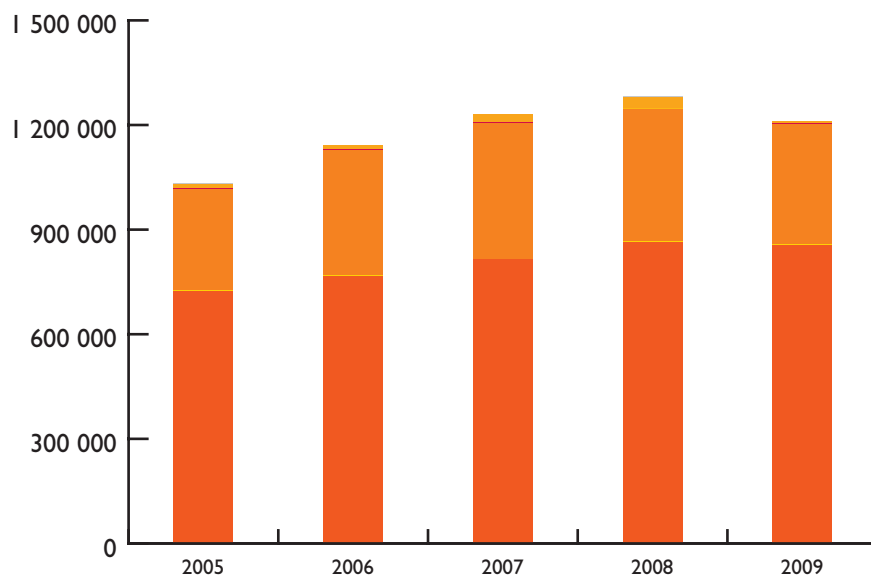
Verksamhetens totala intäkter, exklusive intäkter av anslag, blev 1 210 mnkr. Detta var en minskning

med 71 mnkr eller sex procent. Minskningen bestod av vårdavgifter och andra ersättningar med 43 mnkr, minskade intäkter av bidrag 20 mnkr samt minskade finansiella intäkter åtta mnkr.

Figur 2 Vårdintäkter per verksamhetsgren och år (mnkr)

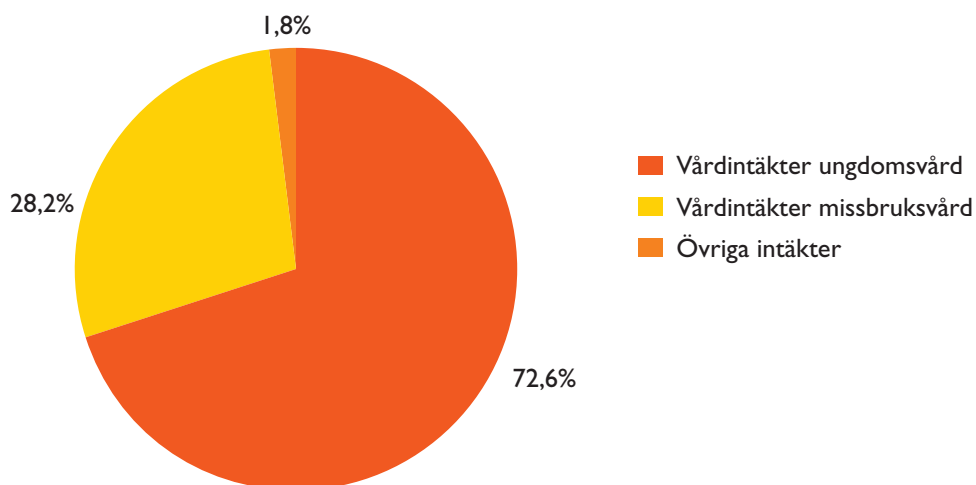

Figur 3 SiS intäkter, exklusive intäkter av anslag (tkr)

Kategori	2005	2006	2007	2008	2009
Huvudkontor inkl. regionkontor	266	45	90	147	178
Gemensamt	12 201	12 057	22 598	33 817	6 294
FoU	105	143	124	91	44
Avveckling	1 312	2 075	2 096	1 596	173
Missbruksvård	291 728	359 499	390 663	378 876	346 084
Sluten ungdomsvård	498	705	372	301	354
Ungdomsvård	725 240	767 048	814 787	865 840	856 897

Figur 4 SiS intäkter, exklusive intäkter av anslag, uppdelade på olika kategorier

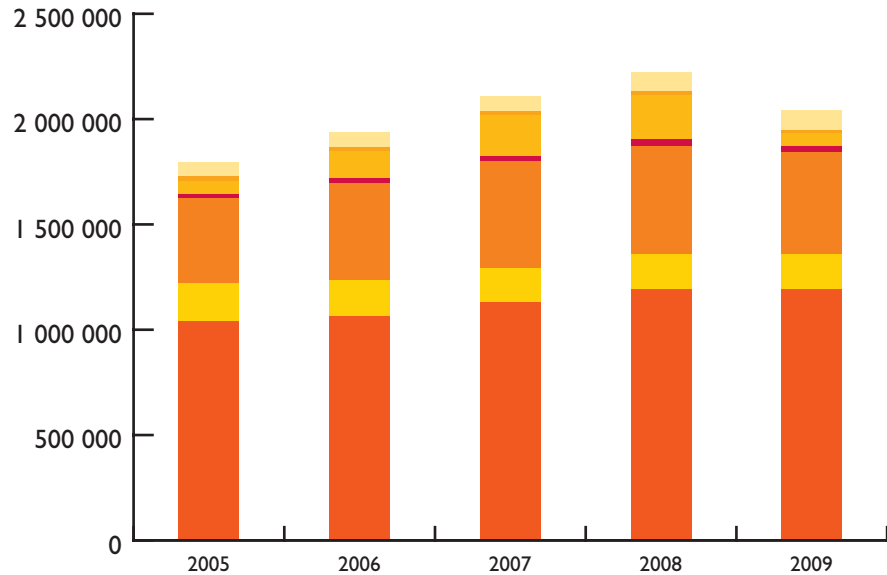
Övriga intäkter, d v s intäkter som inte består av vårdavgifter, har minskat med 31 mnkr. Denna post

består till största delen av minskade bidrag med 20 mnkr och minskade finansiella intäkter åtta mnkr.

Kostnader

SiS totala kostnader minskade med åtta procent (fyra procent exklusive verksamhetsfrämmande bidrag).

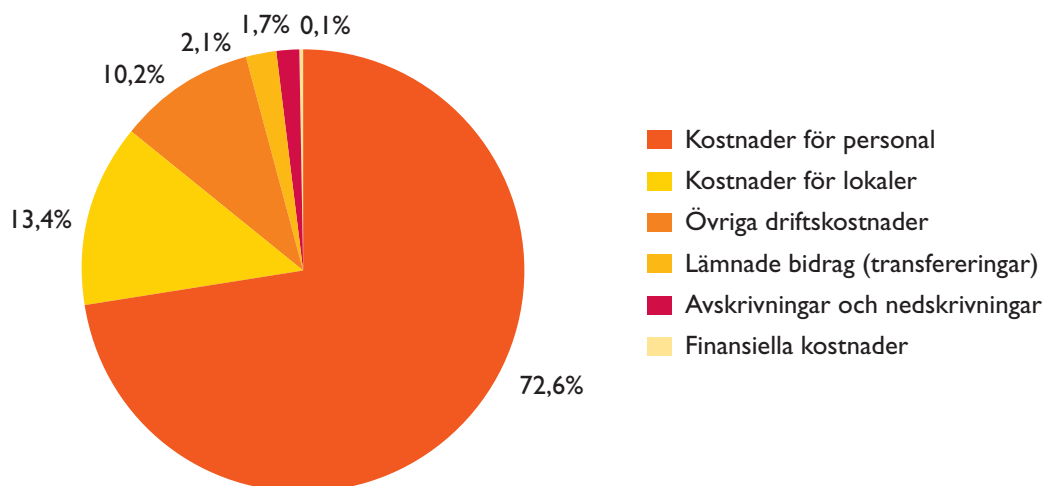
Figur 5 SiS kostnader, inklusive verksamhetsfrämmande bidrag (tkr)

Huvudkontor inkl. regionkontor	65 909	67 952	74 684	86 694	91 005
FoU	22 825	22 363	18 281	20 105	17 004
Gemensamma kostnader*	60 316	125 872	196 068	209 641	60 159
Avveckling	23 154	25 186	21 056	30 125	31 207
Missbruksvård	401 757	460 355	507 874	515 441	482 338
Sluten ungdomsvård	179 269	171 347	161 051	164 577	167 151
Ungdomsvård	1 041 753	1 063 532	1 132 155	1 193 622	1 191 079

*Verksamhetsfrämmande bidrag uppgick 2008 till 140 023 och 2009 till 37 285.

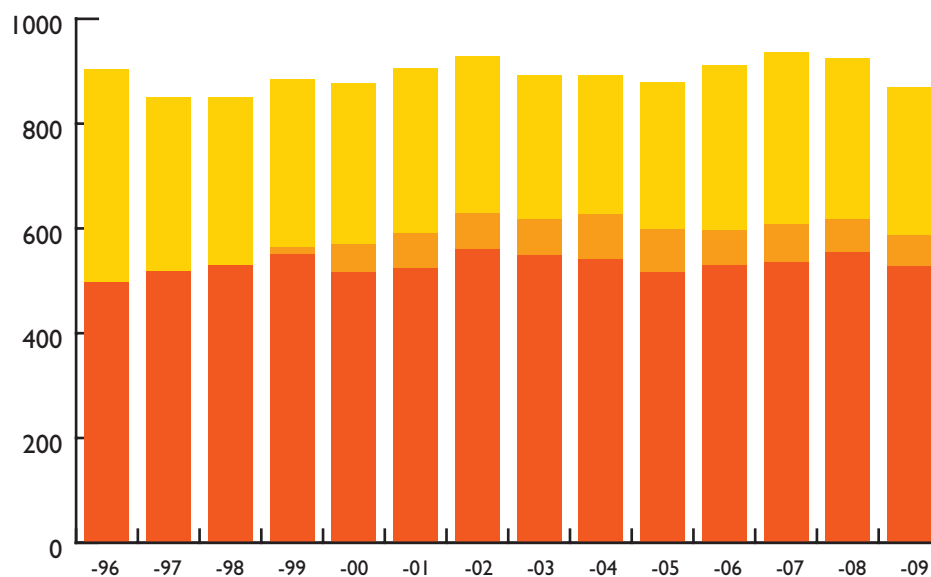
Figur 6 SiS kostnader uppdelade på olika kategorier, inklusive verksamhetsfrämmande bidrag

Beläggning

Genomsnittligt antal intagna minskade från 926 till 869. Den minskningen, 57 intagna eller sex procent, var den största minskningen SiS haft.

Figur 7 SiS beläggning 1996 och framåt

	-96	-97	-98	-99	-00	-01	-02	-03	-04	-05	-06	-07	-08	-09
Missbruksvård	408	331	321	319	309	315	300	276	266	280	314	330	309	281
Sluten ungdomsvård				15	52	67	68	68	84	82	68	71	62	61
Ungdomsvård	497	519	529	550	517	524	561	549	542	517	529	536	555	527

Ekonomiskt resultat för ungdomsvården

Inom ungdomsvården var minskningen av vårdavgifter sju mnkr eller en procent. Därutöver minskade även övriga intäkter med 20 mnkr som en följd av att bland annat vårdkedjeprojektet MVG avslutades. Kostnaderna minskade med 27 mnkr eller två procent. Genomsnittligt antal intagna minskade med 28

eller fem procent. Att vårdintäkterna inte minskat lika mycket som antalet intagna antas bero på att platser för akut- och utredning, vilka har högre avgifter, efterfrågats något mer än behandlingsplatser. Kostnaden per fakturerat vårddygn ökade med drygt tre procent.

Tabell 24 Resultat för ungdomsvården

	2005	2006	2007	2008	2009
Intäkter från vårdavgifter, inkl OH (tkr)	715 275	753 536	798 520	853 842	846 665
Övriga intäkter, inkl OH (tkr)	18 755	23 288	31 935	33 829	14 284
Kostnader, inkl OH (tkr)	1 146 438	1 168 288	1 240 034	1 317 725	1 290 446
Dygnskostnad/fastställd plats, inkl OH (kr)	5 141	5 352	5 506	5 899	5 824
Kostnad/fakturerat vårddygn, inkl OH (kr)	6 083	6 051	6 339	6 491	6 710
Platser (antal)	611	598	617	612	607
Genomsnittligt intagna (antal)	517	529	536	555	527
Fakturerade vårddygn (antal)	188 474	193 062	195 617	202 993	192 306
Fakturerade vårddygn, akut/utredning (antal)	73 172	76 884	81 293	88 031	83 659
Fakturerade vårddygn, behandling (antal)	115 309	116 178	114 324	114 962	108 647
Fakturerade vårddygn, akut/utredning (andel)	39%	40%	42%	43%	44%
Fakturerade vårddygn, behandling (andel)	61%	60%	58%	57%	56%

Kommentar: I kostnader och intäkter ingår ungdomsvårdens andel av avveckling, huvudkontor och regionkontor, gemensamma kostnader och FoU. Verksamhetsfrämmande bidrag ingår inte.

Figur 8 Antal belagda platser för ungdomar per år inom SiS ungdomsvård, LVU och SoL

Tabellen visar det genomsnittliga antalet intagna ungdomar inom ungdomsvården de senaste fem åren.

Ekonomiskt resultat för den slutna ungdomsvården

Den slutna ungdomsvården finansieras helt med anslagsmedel. Antalet platser var oförändrat 68 och genomsnittligt antal intagna minskade från 62 till 61.

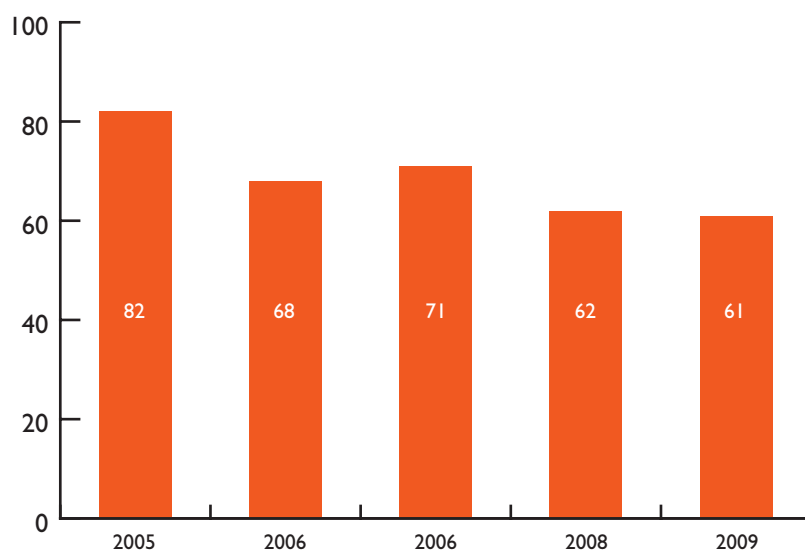
Kostnaderna minskade med 208 tkr. Kostnaden per vårddygn ökade med knappt tre procent.

Tabell 25 Resultat för slutna ungdomsvård

	2005	2006	2007	2008	2009
Övriga intäkter, inkl OH (tkr)	1 212	1 337	1 867	2 549	795
Kostnader, inkl OH (tkr)	190 712	182 740	171 455	176 224	176 016
Dygnskostnad/fastställd plats, inkl OH (kr)	6 699	6 419	6 908	7 100	7 092
Kostnad per vårddygn, inkl OH (kr)	6 394	7 467	6 636	7 733	7 953
Platser (antal)	78	78	68	68	68
Genomsnittligt intagna (antal)	82	68	71	62	61
Vårddygn (antal)	29 828	24 472	25 839	22 790	22 131

Kommentar: I kostnader och intäkter ingår den slutna ungdomsvårdens andel av avveckling, huvudkontor, regionkontor, gemensamma kostnader och FoU.V erksamhetsfrämmande bidrag ingår inte.

Figur 9 Antal belagda platser för ungdomar per år inom den slutna ungdomsvården

Tabellen visar det genomsnittliga antalet ungdomar inom den slutna ungdomsvården de senaste fem åren.

Ekonomiskt resultat för missbruksvården

Intäkter från vårdavgifter inom missbruksvården minskade med 33 mnkr eller nio procent. Missbruksvårdens övriga intäkter minskade med nio mnkr. Kostnaderna minskade med 50 mnkr eller nio procent. Kostnaden per fakturerat vårddygn ökade med omkring en halv procent. Orsaken till minskningen

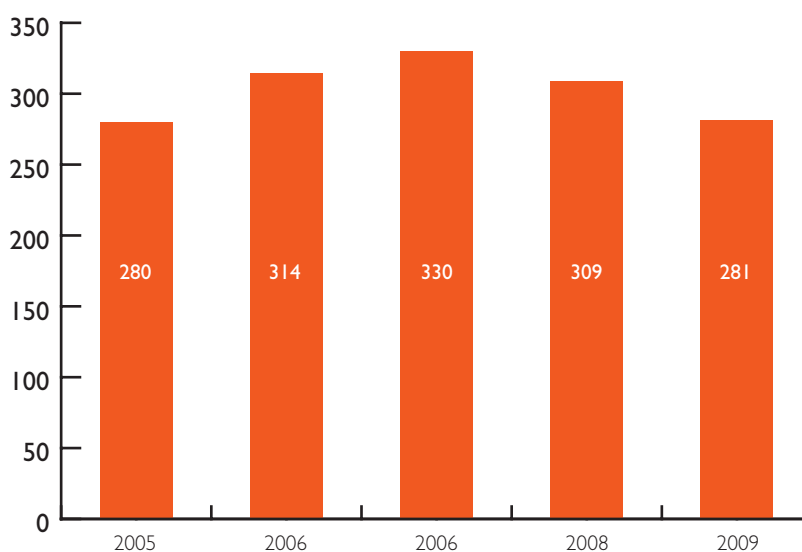
i efterfrågan på missbruksvård och därmed intäktsbortfallet är svårbedömd. Sannolikt påverkas efterfrågan av kommunernas ekonomi. Missbruksvården har uppvisat god flexibilitet i att anpassa kostnaderna efter efterfrågeminskningen.

Tabell 26 Resultat för missbruksvården

	2005	2006	2007	2008	2009
Intäkter från vårdavgifter, inkl OH (tkr)	287 695	352 264	382 533	373 998	341 159
Övriga intäkter, inkl OH (tkr)	8 080	11 227	15 873	16 450	7 121
Kostnader, inkl OH (tkr)	457 833	515 926	569 312	586 234	536 196
Dygnskostnad/fastställd plats, inkl OH (kr)	3 836	4 323	4 431	4 589	4 465
Kostnad/fakturerat vårddygn, inkl OH (kr)	4 485	4 508	4 732	5 190	5 221
Platser (antal)	327	327	352	350	329
Genomsnittligt intagna (antal)	280	314	330	309	281
Fakturerade vårddygn (antal)	102 084	114 454	120 309	112 955	102 694
Fakturerade vårddygn, LVM-vård (antal)	86 820	104 751	113 128	105 049	94 727
Fakturerade vårddygn, SoL-vård (antal)	15 264	9 703	7 181	7 906	7 967
Andel LVM-vård	85%	92%	94%	93%	92%
Andel SoL-vård	15%	8%	6%	7%	8%
Andel 13 § LVM av LVM totalt	12%	11%	10%	10%	11%

Kommentar: I kostnader och intäkter ingår missbruksvårdens andel av avveckling, huvudkontor och regionkontor, gemensamma kostnader och FoU. Verksamhetsfrämmande bidrag ingår inte.

Figur 10 Antal belagda platser för klienter per år inom missbruksvården

Tabellen visar det genomsnittliga antalet klienter inom missbruksvården de senaste fem åren.

Sammanställning över väsentliga uppgifter

tkr	2005	2006	2007	2008	2009
Beviljad låneram i Riksgäldskontoret	100 000	99 500	99 500	94 500	99 500
Utnyttjad låneram vid räkenskapsårets slut	65 017	69 902	83 023	87 785	79 843
Beviljad kontokredit hos Riksgäldskontoret	220 604	220 604	220 604	220 604	220 604
Maximalt utnyttjad kontokredit under året	126 394	106 054	0	0	142 646
Räntekostnader på räntekonto hos Riksgäldskontoret	460	161	0	0	376
Ränteintäkter på räntekonto hos Riksgäldskontoret	253	1 736	4 444	8 613	442
Avgiftsintäkter**	1 017 575	1 121 487	1 196 372	1 242 300	1 199 706
Enligt resultatbudget i regleringsbrev	1 039 000	1 045 000	1 129 000	1 164 944	1 210 000
Beviljad anslagskredit 09 06 001 Statens institutionsstyrelse	13 000	23 240	23 207	23 395	79 161
Utnyttjad anslagskredit 09 06 001 Statens institutionsstyrelse	12 137	0	0	0	60 539
Anslagssparande 09 06 001 Statens institutionsstyrelse	0	52 481	53 880	11 101	-60 539
Intecknade belopp	677	2 058	0	0	0
Bemyndiganden	18 000	5 000	5 000	3 500	2 000
Antal årsarbetskrafter	2 613	2 734	2 773	2 880 **	2 852
Medelantal anställda	3 078	3 154	3 192	3 253	3 164
Driftkostnad per årsarbetskraft	663	667	698	707	687
Årets kapitalförändring	4 650	-14 916	-5 173	-5 031	0
Balanserad kapitalförändring	-165 348	-160 699	-175 615	-180 787	0

*) exklusive intäkter av bidrag

**) År 2008 redovisades 2 803 årsarbetskrafter. Siffran i tabellen visar siffran som tagits fram vid en förnyad mätning.

Finansiell redovisning

(tkr)

Resultaträkning

	2009	2008
Verksamhetens intäkter		
Intäkter av anslag	787 067	785 730
Intäkter av avg. & andra ers. (not 1)	1 199 706	1 242 300
Intäkter av bidrag (not 2)	9 743	29 603
Finansiella intäkter (not 3)	574	8 763
Summa verksamhetens intäkter	1 997 090	2 066 397
Verksamhetens kostnader		
Kostnader för personal (not 4)	-1 480 253	-1 519 577
Kostnader för lokaler	-272 905	-274 360
Övriga driftkostnader (not 5)	-207 195	-236 251
Finansiella kostnader (not 6)	-2 453	-8 762
Avskrivningar och nedskrivningar	-34 284	-32 478
Summa verksamhetens kostnader	-1 997 090	-2 071 428
Verksamhetsutfall	0	-5 032
Transfereringar		
Medel som erhållits från statsbudgeten för finansiering av bidrag	4 598	6 218
Medel som erhållits från myndigheter för finansiering av bidrag	38 255	142 558
Lämnade bidrag (not 7)	-42 853	-148 776
Saldo transfereringar	0	0
Årets kapitalförändring (not 14)	0	-5 032

Balansräkning

Tillgångar	2009-12-31	2008-12-31
Anläggningstillgångar (not 8)		
Immateriella tillgångar		
Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar	0	13
Summa immateriella tillgångar	0	13
Materiella tillgångar		
Förbättringsutgifter på annans fastighet	32 745	41 493
Maskiner, inventarier, installationer mm	46 762	51 234
Pågående nyanläggningar	1 079	5 732
Summa materiella tillgångar	80 586	98 459
Varulager		
Varulager och förråd (not 9)	0	119
Summa varulager	0	119
Fordringar		
Kundfordringar	157 584	145 677
Fordringar hos andra myndigheter (not 10)	20 060	28 461
Övriga fordringar	11 515	1 440
Summa fordringar	189 160	175 578
Periodavgränsningsposter (not 11)		
Förutbetalda kostnader	60 311	61 596
Upplupna bidragsintäkter	2 059	1 405
Summa periodavgränsningsposter	62 370	63 000
Avräkning med statsverket (not 12)	146 645	-11 101
Kassa och bank		
Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret	0	26 228
Summa tillgångar	478 761	352 296

Kapital och skulder	2009-12-31	2008-12-31
Myndighetskapital		
Statskapital	53	53
Balanserad kapitalförändring (not 13)	0	-180 787
Kapitalförändring enligt resultaträkningen (not 14)	0	-5 032
Summa myndighetskapital	53	-185 766
Avsättningar		
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser (not 15)	31 630	32 755
Summa avsättningar	31 630	32 755
Skulder m m		
Lån i Riksgäldskontoret (not 16)	79 843	87 785
Räntekontokredit i Riksgäldskontoret (not 17)	133 476	0
Skulder till andra myndigheter (not 18)	32 766	38 153
Leverantörskulder	37 349	71 390
Övriga skulder (not 19)	21 131	25 394
Summa skulder	304 566	222 723
Periodavgränsningsposter (not 20)		
Upplupna kostnader	134 107	157 217
Oförbrukade bidrag	8 184	125 367
Övriga förutbetalda intäkter	223	0
Summa periodavgränsningsposter	142 513	282 584
Summa skulder och myndighetskapital	478 761	352 296

Anslagsredovisning

Redovisning mot anslag år 2009

Anslag	Ingående överföringsbelopp	Årets tilldelning enligt regleringsbrev	Utnyttjad del av medgivet överskridande	Indragning	Totalt disponibelt belopp	Utgifter	Utgående överföringsbelopp
09 06 001 Ramanslag	11 101	791 607		-69 530	733 178	-793 717	-60 539
26 01 004 Övergångseffekter av kostnadsräkningar			97 661		97 661	-97 661	0
Summa	11 101	791 607	97 661	-69 530	830 839	-891 378	-60 539

Redovisning mot bemyndiganden

Anslag/Anslagsbenämning	Tilldelat bemyndigande	Ingående åtagande	Utestående åtaganden	Utestående åtagandenas fördelning per år		
				2010	2011	2012
09 06 001 Ramanslag	2 000	0	0	0	0	0

Anslagskredit

SiS får utöver tilldelat anslagsbelopp disponera en anslagskredit på högst 79 161 tkr.

Finansiering av anläggningstillgångar

Av låneramen på 99 500 tkr har SiS utnyttjat 79 843 tkr.

Räntekonto

Saldot på räntekontot är -133 476 tkr. Kreditutrymmets storlek är 220 604 tkr.

Redovisning mot anslag år 2008

Anslag	Ingående överföringsbelopp	Årets tilldelning enligt regleringsbrev	Indragning	Totalt disponibelt belopp	Utgifter	Utgående överföringsbelopp
09 18 02 ap.1 Ramanslag	53 880	779 842	-30 673	803 049	-791 948	11 101

Tilläggsupplysningar

Tillämpade redovisningsprinciper

Årsredovisningen är upprättad enligt förordning (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag. Redovisningen följer förordning (2000:606) om myndigheters bokföring.

Från och med 2009 avräknas den egna verksamheten kostnadsmissigt mot anslaget.

Värdering av tillgångar och skulder

Tillgångar har värderats individuellt och tagits upp med de belopp som beräknas inflyta.

Värdering av skulder har skett till bokfört värde.

Anläggningstillgångar

Inventarier och rättigheter med dels ett anskaffningsvärde på minst 10 tkr, avseende en fungerande enhet, och dels en ekonomisk livslängd om minst tre år upptas som anläggningstillgång i balansräkningen. Förbättringsutgifter på annans fastighet är redovisade under anläggningstillgångar.

I posten anläggningstillgångar ingår redovisning av Kulturtillgångar vilken även ingår i posten Statskapital under rubriken Myndighetskapital. I posten anläggningstillgångar redovisas även pågående nyanläggningar.

Periodiseringar

Beloppsgränsen för periodiseringar är 10 tkr.

Avsättning till kompetensutveckling- och kompetensväxlingspengar har gjorts med belopp som motsvarar sänkningen av avgiften till Trygghetsstiftelsen, TA-medel.

Brytdag

Brytdag för den löpande bokföringen av affärshändelser var den 11 januari 2010.

Noter till resultaträkning och balansräkning

not 1 Intäkter av avgifter och andra ersättningar

	2009-12-31	2008-12-31
Vårdavgifter	1 187 824	1 227 840
Andra ersättningar	10 954	13 860
Realisationsvinst vid försäljning av anläggningstillgångar	928	600
	1 199 706	1 242 300

SiS hade inga intäkter av avgifter enligt 4§ avgiftsförordningen. Minskningen av vårdavgifterna beror på minskad efterfrågan.

not 2 Intäkter av bidrag

	2009-12-31	2008-12-31
Stat	7 540	27 879
Övriga	2 204	1 724
	9 743	29 603

not 3 Finansiella intäkter

	2009-12-31	2008-12-31
Ränteintäkter räntekonto Riksgäldskontoret	442	3 263
Uppskattad ränta på förvaltade transfereringsmedel	0	5 351
Övriga ränteintäkter	130	140
Övriga finansiella intäkter	2	11
	574	8 763

Årets minskning av räntekontot har medfört lägre ränteintäkter. Uppskattad ränta på förvaltade transfereringsmedel 2008 har återbetalats 2009 då projekten upphört.

not 4 Kostnader för personal

	2009-12-31	2008-12-31
Lönekostnader exkl sociala avgifter	-1 019 072	-1 018 791
Periodiserade lönekostnader exkl sociala avgifter	1 224	-4 604
Övriga personalkostnader	-463 531	-503 986
Pensionsavsättning inkl särskild löneskatt	1 126	7 803
	-1 480 253	-1 519 577

Generaldirektörens lön inkl förmåner fastställs av regeringen. Generaldirektören omfattas av gällande kollektivavtal när det gäller pensionsförmåner. Därutöver finns inga andra avtalade framtida åtaganden.

Följande ersättningar och uppdrag har utgått under perioden:

	Ersättningar till GD och insynsrådet år 2009	Uppdrag som styrelse- eller rådsledamot i andra statliga myndigheter eller i aktiebolag
Ewa Persson Göransson (lön inkl förmåner som GD)	1 190	Ungdomsstyrelsen
Thomas K Andersson	6	Länstrafiken i Jämtlands län AB Norrtåg AB Landstingsbostäder i Jämtlands län AB
Åsa Börjesson	8	
Iván Czitrom	4	
Christer Engelhardt	6	
Birgitta Göransson	4	
Cecilia Magnusson	6	Bostads AB Poseidon
Chatrine Pålsson Ahlgren	4	Statens medicinetiska råd (SMER) Polisstyrelsen Kalmar län Rättsliga rådet Socialstyrelsen Insynsrådet, länsstyrelsen Kalmar län
Chatarina Linder (personalrepresentant)		
Ulla Törnqvist (personalrepresentant)		
Per Hellstrand (personalrepresentant)		

För ledamöter som är utsedda av myndigheten redovisas endast uppdrag. Uppgifter om sjukfrånvaro finns i resultatredovisningen.

not 5 Övriga driftkostnader

	2009-12-31	2008-12-31
Övriga driftkostnader	-206 944	-235 921
Realisationsförlust vid försäljning av anläggningstillgångar	-251	-329
	-207 195	-236 251

not 6 Finansiella kostnader

	2009-12-31	2008-12-31
Ränta på lån hos Riksgäldskontoret	-1 981	-3 311
Uppskattad ränta på förvaldade transfereringsmedel	0	-5 351
Räntekostnader räntekonto Riksgäldskontoret	-376	0
Övriga räntekostnader	-55	-97
Övriga finansiella kostnader	-41	-3
	-2 453	-8 762

Uppskattad ränta på förvaldade transfereringsmedel 2008 har återbetalats under 2009 då projekten upphört.

not 7 Lämnade bidrag

	2009-12-31	2008-12-31
Bidrag till kommuner	-37 285	-140 023
Bidrag till statliga myndigheter	-4 862	-8 712
Bidrag till ideella föreningar	-6	-16
Bidrag till övriga organisationer	-700	-25
	-42 853	-148 776

Bidrag till kommuner avser ekonomiskt stöd för den vård som bedrivs enligt 27§ LVM för att stödja en förstärkt vårdkedja inom missbrukarvården, regeringsbeslut S2004/9650/ST. Projektet förstärkt vårdkedja inom ungdomsvården enligt regeringsbeslut S2006/5427/ST avslutades 2008.

Bidrag till universitet och högskolor ingår i posten bidrag till statliga myndigheter.

not 8 Anläggningstillgångar

2009-12-31

Inventarier och rättigheter med dels ett anskaffningsvärde på minst 10 Tkr, avseende en fungerande enhet, och dels en ekonomisk livslängd om minst tre år upptas som anläggningstillgång i balansräkningen. Immateriella tillgångar avser rättigheter för mjukvara och licenser i datasystem.

Avskrivningstider för anläggningstillgångar:

Övertaget från tidigare huvudmän	3 år
Datorer, Rättigheter	3 år
Transportmedel	5 år
Maskiner, Inventarier	5 år
Förbättringsutg annans fastighet	5 år

Anskaffningsvärden	Pågående nyanläggningar	Kultur tillgångar	Nyttjanderätter	Förbättr. utg på annans fastighet	Maskiner	Inventarier	Datorer	Transportmedel	Övertaget från gamla huvudmän	Totalt
Anskaffningar IB	5 732	53	7 261	138 819	10 050	75 348	32 590	67 523	6 940	344 314
Årets anskaffning	1 079	0	0	4 782	9 979	2 786	1 543	2 846	0	23 015
Årets utrang/försäljn	-5 732	0	0	-623	-399	-2 442	-5 719	-7 398	-1 246	-23 558
Anskaffningar UB	1 079	53	7 261	142 978	19 629	75 692	28 413	62 971	5 694	343 770
Ack avskrivningar IB	0	0	-7 248	-97 325	-8 181	-55 071	-29 050	-42 027	-6 940	-245 843
Årets avskrivningar	0	0	-13	-13 471	-2 250	-7 426	-2 585	-8 540	0	-34 284
Årets avskr utrang/försäljn	0	0	0	563	399	2 372	5 709	6 653	1 246	16 942
Ack avskrivningar UB	0	0	-7 261	-110 233	-10 032	-60 126	-25 926	-43 914	-5 694	-263 185
Bokfört värde	1 079	53	0	32 745	9 597	15 567	2 488	19 057	0	
Immat tillgångar			0							0
Förb.utg annans fastighet				32 745						32 745
Maskiner, inventarier m m		53			9 597	15 567	2 488	19 057	0	46 762
Pågående nyanläggningar	1 079									1 079
										80 586

Inventarier och rättigheter med dels ett anskaffningsvärde på minst 10 Tkr, avseende en fungerande enhet, och dels en ekonomisk livslängd om minst tre år upptas som anläggningstillgång i balansräkningen. Immateriella tillgångar avser rättigheter för mjukvara och licenser i datasystem.

Avskrivningstider för anläggningstillgångar:

Övertaget från tidigare huvudmän	3 år
Datorer, Rättigheter	3 år
Transportmedel	5 år
Maskiner, Inventarier	5 år
Förbättringsutg annans fastighet	5 år

Anskaffningsvärden	Pågående nyanläggningar	Kulturtillgångar	Nyttjanderätter	Förbättr.utg på annans fastighet	Maskiner	Inventarier	Datorer	Transportmedel	Övertaget från gamla huvudmän	Totalt
Anskaffningar IB			7 261	123 747	10 033	73 301	35 808	60 353	8 060	318 565
Årets anskaffning	5 732	53	0	16 830	726	5 771	2 093	12 722	0	43 927
Årets utrang/försäljn	0,00	0	0	-1 759	-710	-3 724	-5 312	-5 552	-1 121	-18 177
Anskaffningar UB	5 732	53	7 261	138 819	10 050	75 348	32 590	67 523	6 940	344 314
Ack avskrivningar IB	0	0	-7 162	-86 526	-7 922	-51 217	-30 870	-38 704	-8 060	-230 460
Årets avskrivningar	0	0	-86	-12 541	-715	-7 511	-3 480	-8 146	0	-32 478
Årets avskr utrang/försäljn	0	0	0	1 741	455	3 656	5 299	4 822	1 121	17 095
Ack avskrivningar UB	0	0	-7 248	-97 325	-8 181	-55 071	-29 050	-42 027	-6 940	-245 843
Bokfört värde	5 732	53	13	41 493	1 868	20 277	3 540	25 496	0	
Immat tillgångar			13							13
Förb.utg annans fastighet				41 493						41 493
Maskiner, inventarier m m		53			1 868	20 277	3 540	25 496	0	51 234
Pågående nyanläggningar	5 732									5 732
										98 471

not 9 Varulager och förråd

	2009-12-31		
	Insatslager	Färdigvarulager	TOTALT
Ingående balans	57	62	119
Årets förändring	-57	-62	-119
Utgående balans	0	0	0

	2008-12-31		
	Insatslager	Färdigvarulager	TOTALT
Ingående balans	67	62	129
Årets förändring	-10	0	-11
Utgående balans	57	62	119

not 10 Fordringar hos andra myndigheter

	2009-12-31	2008-12-31
Fordran hos andra myndigheter utgörs av:		
Momsfordringar	19 765	27 913
Övriga fordringar	295	548
	20 060	28 461

not 11 Periodavgränsningsposter

	2009-12-31	2008-12-31
Förutbetalda kostnader		
<i>Förutbetalda kostnader icke statliga</i>		
Hyror	54 102	54 940
Övrigt	6 209	6 656
	60 311	61 596
Totalt förutbetalda kostnader	60 311	61 596
Upplupna bidragsintäkter	2 059	1 405

Den största förändringen inom rubriken Upplupna bidragsintäkter avser bidrag från Partsrådet som ännu ej erhållits och som påbörjades andra halvåret 2008.

not 12   Avräkning med statsverket

	2009-12-31	2008-12-31
Anslag i räntebärande flöde		
Ingående balans	-11 101	-53 880
Anslagsmedel som tillförts räntekonto	-889 268	-779 842
Återbetalning av anslagsmedel	69 530	30 673
Redovisat mot anslag	891 378	791 948
Ingående saldo, fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag	88 830	0
Årets minskning av fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag	-2 724	0
Utgående balans	146 645	-11 101

not 13   Balanserad kapitalförändring

Föregående års, i resultaträkningen redovisade kapitalförändring, har i sin helhet förts till posten Balanserad kapitalförändring.

not 14   Kapitalförändring enligt resultaträkningen

	2009-12-31	2008-12-31
Årets kapitalförändring består av:		
Amorteringar	0	32 897
Avskrivningar	0	-32 456
Bokfört värde försäljning anläggningstillgångar	0	-1 082
Förändring av lager	0	-11
Periodisering avgifter o ersättningar	0	158
Periodisering personalkostnader inkl soc avg	0	-6 512
Periodisering pensionsavsättning inkl särsk löneskatt	0	7 803
Periodisering personalkostnader avvecklingsinst inkl soc avg	0	1 063
Periodisering kompetensutvecklingskostnader/TA-medel	0	-3 057
Periodisering övriga personalkostnader	0	614
Periodisering lokalkostnader	0	202
Periodisering driftkostnader	0	699
Periodisering finansiella kostnader	0	-5 349
Summa	0	-5 032

not 15   Avsättning för pensioner och liknande förpliktelser

	2009-12-31	2008-12-31
Ingående avsättning	32 755	37 686
+ årets pensionskostnader	20 380	6 170
- årets pensionsutbetalning	-21 505	-11 101
Utgående avsättning	31 630	32 755

I posten Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser har gjorts avsättningar för sådana pensionsförpliktelser som myndigheten själv svarar för samt särskild löneskatt baserad på pensionsförpliktelsens storlek.

not 16 Lån i Riksgäldskontoret

	2009-12-31	2008-12-31
Beviljad låneram	99 500	94 500
Ingående balans	87 785	83 023
Nyupptagna lån	27 481	37 687
Årets amorteringar	-35 424	-32 924
Summa skuld till Riksgäldskontoret	79 843	87 785

not 17 Räntekontokredit i Riksgäldskontoret

Enligt regeringsbeslut för år 2009 har SiS tillgång till ett räntekonto med kredit i Riksgäldskontoret. Kreditutrymmets storlek är 220 604 tkr.

SiS hade under året en genomsnittlig månatlig fakturering på 98 985 362 kr. Denna fakturering sker när motprestation har utförts vilket beräknas ge realt 45 dagars betalningsanstånd. Detta förhållande gör att likviditeten försämrats med motsvarande belopp.

not 18 Skulder till andra myndigheter

	2009-12-31	2008-12-31
Balansposten består av		
Premier till SPV, arbetsgivaravgift	24 221	28 272
Övriga skulder	8 545	9 881
	32 766	38 153

not 19 Övriga skulder

	2009-12-31	2008-12-31
Övriga skulder		
Preliminär skatt	20 548	24 748
Övriga skulder	584	646
	21 131	25 394

	2009-12-31	2008-12-31
Upplupna kostnader		
Semesterlöneskuld	61 211	61 665
Uppskattad löneskuld inkl soc avg	0	390
Kompskuld	3 798	4 078
Skuld semestertillägg	2 008	2 115
Skuld lönekostnad	16 534	18 941
Upplupna kostnader avveckling och strukturåtgärder inkl soc avg	4 509	4 102
Upplupna kostnader statliga	476	1 230
Ränta på förvaltade transfereringsmedel	0	5 351
Kompetensutveckling TA-medel	2 001	19 426
Övriga upplupna kostnader	2 852	1 781
Upplupna sociala avgifter på periodiserad semesterlöneskuld, kompskuld, skuld semesterlönetillägg, skuld lönekostnad	40 718	38 138
	134 107	157 217
Oförbrukade bidrag		
Bidrag från annan statlig myndighet	8 184	125 293
Bidrag från icke statliga organisationer	0	74
	8 184	125 367
Övriga förutbetalda intäkter		
Förutbetald utbildning	223	0
	223	0

Bidrag från annan statlig myndighet avser medel som ännu ej förbrukats som erhållits från Regeringen. Medel har erhållits för att utveckla och pröva en förstärkt vårdkedjemodell, Regeringsbeslut S2003/10379/ST, för att stödja en förstärkt vårdkedja inom missbrukarvården, Regeringsbeslut S2004/9650/ST samt ekonomiskt stöd för en förstärkt vårdkedja inom ungdomsvården, LVU, Regeringsbeslut S2006/5427/ST. Återbetalning av kvarstående medel efter avslutade projekt har skett under 2009.

Intygande om intern styrning och kontroll

Förbättringsområden

Processen för intern styrning och kontroll behöver vidareutvecklas

Under året har vi arbetat vidare med processen för intern styrning och kontroll. Vi har beslutat om policy och riktlinjer för hur *Förordningen (2007:603) om intern styrning och kontroll* ska etableras inom SiS. Dokumentationen och riskanalysen har utvecklats. Ett förbättringsområde är att processen för intern styrning och kontroll systematiseras och införs på alla nivåer, liksom uppföljningen av kontrollåtgärderna. Sammantaget är ändå min bedömning att den interna styrningen och kontrollen har gjort det möjligt att bedöma nivån på myndighetens risker.

Förändringar i kommunernas efterfrågan på SiS tjänster

SiS förmåga att hantera risker relaterade till socialtjänstens efterfrågan på vård och behandling är avgörande för hur vi kan utföra vårt uppdrag. Riskerna är i huvudsak av extern karaktär och SiS möjligheter att påverka dessa är begränsade. Statskontoret har fått i uppdrag att se över SiS finansieringsmodell, bland annat för att myndigheten på ett bättre sätt ska kunna möta växlingar i efterfrågan. Vi ska också se över hur vår interna organisation kan bli mer flexibel. Resultatet av vårt interna arbete ger effekt under 2010–2011 och innebär att risken delvis kan reduceras.

Effektiv hantering av myndighetens medel

Verksamheten ska bedrivas effektivt och med god hushållning med statens medel. I linje med intern styrning och kontroll prövar vi om SiS bedriver verksamheten på ett effektivt sätt. Risken kvarstår delvis tills arbetet får genomslag i hela organisationen.

Brister i dokumentationen

Vården och behandlingen vid SiS ska bedrivas med hög rättssäkerhet. Att beslut är riktigt dokumenterade, väl motiverade och att det går att följa klientens vård och behandling är en rättssäkerhetsfråga. Därför är en gedigen dokumentation en av grundpelarna i SiS verksamhet. Vi har konstaterat att det finns brister i dokumentationen när det gäller våra särskilda befogenheter. Vi har åtgärdat bristerna bland annat genom nya rutiner, utbildningsinsatser och en noggrannare uppföljning. Risken kvarstår tills resultatet av insatserna får genomslag.

Strategisk kompetensförsörjning

Kompetenta medarbetare är en av grundförutsättningarna i SiS verksamhet. En god kompetensförsörjning innebär också att personalen utvecklas i enlighet med de behov som verksamheten identifierar. Det innebär också att vi ser till att verksamheten har rätt resurser i förhållande till uppgiften så att vi bedriver en effektiv verksamhet. En strategisk kompetensförsörjningsplan ska tas fram 2010.

Mitt ställningstagande

Jag intygar att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat samt av kostnader, intäkter och myndighetens ekonomiska ställning.

Uppföljningen av de väsentligaste riskerna visar att vi på ett tillfredsställande sätt lever upp till de krav som ställs i myndighetsförordningen.

Jag bedömer vidare att brister avseende den interna styrningen och kontrollen vid myndigheten föreligger enligt följande punkter fram till dess effekterna av vidtagna åtgärder ger resultat:

- Processen för intern styrning och kontroll
- Förändringar i kommunernas efterfrågan på SiS tjänster
- Effektiv hantering av myndighetens medel
- Brister i dokumentationen
- Strategisk kompetensförsörjning

Stockholm den 19 februari 2010

Ewa Persson Göransson
Generaldirektör

Bilagor

Forskningsprojekt som får medel 2009

Åtterrapportering enligt regleringsbrevet

SiS ska i en bilaga till Årsredovisningen redovisa vilka forskningsprojekt som erhåller medel samt syftet med dessa projekt.

Forskningsprojekt	Syfte	Till	Belopp (kr)
Domar i LVU- och LVM-mål. En rättssäkerhetsstudie (3.2008/0010.3-1).	Syftet är att undersöka domstolspraxis ur rättssäkerhetsperspektiv angående LVU och LVM.	Gustav Svensson, Göteborgs universitet	505 000
Ungdomsbrottslingar, skolan och lärande (1.2008/0007.3-1).	Forskningsfrågan är: Hur kan lärandesituationer arrangeras så att eleverna utvecklar intresse för skola och utbildning, blir motiverade för lärande och upplever meningsfullhet i studiesituationen.	Martin Hugo, Högsolan i Jönköping	700 000
Kvalitetsfaktorer vid överlämning av utredningsresultat med psykologiska, psykiatriska och sociala data till klient, socialtjänst och behandlingspersonal i LVM-vård (2.2007/0019.3-2).	Syftet är att studera hur patient, kontaktpersoner och socialsekreterare förstår presentationen av utrednings-materialet vid aktuella behandlingskonferenser.	Mats Fridell, Lunds universitet	185 000
Betydelsen av etnicitet vid särskilda ungdomshem – en sociologisk undersökning (1.2007/0015.5-2).	Undersökningen avser att urskilja vilken betydelse ungdomars etniska identitet ges i praxis av såväl ungdomar som personal på särskilda ungdomshem.	Malin Åkerström, Lunds universitet	560 000
En studie om etnicitet, kön, pojkar och unga män i institutionsbehandling (1.2007/0002.3-2).	Det övergripande syftet är att utveckla kunskap om vilka föreställningar om etnicitet och kön som genomsyrar ungdomshemmens institutionella praktiker.	Sabine Gruber, Linköpings universitet	460 000
God vård? En rättssäkerhetsstudie om ungas rättsliga villkor på institution (1.2007/0009.3-2).	Syftet är att undersöka ungas rättsliga ställning och handlingsmöjligheter vid en placering på institution (frivilligt eller med tvång).	Titti Mattsson, Lunds universitet	580 000
Samspel och följsamhet – om behandlingssamarbete och manualer (1.2007/0007.3-2).	Syftet är att studera hur samspelet mellan personal och ungdomar gestaltar sig på två avdelningar som arbetar med påverkansprogram men med olika betoning på manualiserade riktlinjer och på relationsskapande miljöterapi.	Rolf Holmqvist, Linköpings universitet	530 000
Utvärdering SiS-Komet (1.2007/0026.3-3).	Syftet är att studera implementering av detta manualbaserade föräldraträningsprogram.	Kerstin Svensson, Lunds universitet	235 000
Kampen om skolarbetet på särskilda ungdomshem (1.2008/0003.3-1).	Projektets syfte är att undersöka när och hur undervisningen på särskilda ungdomshem hindras eller avbryts samt när och hur den på motsatt sätt åter-upprättas eller fortskrider.	David Wästerfors, Lunds universitet	560 000
Särskilt anslag (MVG) Utvärdering av förstärkt vårdkedja för ungdomar som vårdats på SiS institution (1.2006/0029.3-3)	Utvärderingen är en kvasiexperimentell studie och bygger på att en kontrollgrupp av ungdomar som inte blivit föremål för förstärkt vårdkedja jämförs med ungdomar som fått denna insats.	Marie Sallnäs, Stockholms universitet	970 000

SiS insynsråd och ledningsgrupp

Insynsråd

Ewa Persson Göransson Ordförande	SiS generaldirektör
Thomas Andersson	styrelseledamot (C) Jämtlands läns landsting
Åsa Börjesson	avdelningschef Socialstyrelsen
Iván Czitrom	fullmäktigeledamot (FP), Köpings kommun
Christer Engelhardt	riksdagsledamot (S)
Birgitta Göransson	kriminalvårdsdirektör
Cecilia Magnusson	riksdagsledamot (M)
Chatrine Pålsson Ahlgren	riksdagsledamot (KD)

Fackliga representanter

Per Hellstrand	OFR
Catharina Linder	Saco
Ulla Thörnqvist	Seko

Insynsrådet har haft fem sammanträden under året.

SiS ledningsgrupp

Ewa Persson Göransson	Generaldirektör
Bengt Andersson	Regionchef Södra regionen
Ingvor Gunnarsson	Regionchef Västra regionen
Åsa Hård af Segerstad	Chefsjurist och chef för avdelningen för juridik och IT
Urban Lindberg	Direktör och chef för avdelningen för planering och ekonomi
Robert Stenbom	Regionchef Norra regionen
Jesper Svedberg	Regionchef Mälardalsregionen
Nils Åkesson	Direktör och chef för avdelningen för utveckling av vård och behandling

Vårdavgifter 2009

Ungdomsvård

Behandling

- Öppen behandling med utslussningsverksamhet 2 325 kronor per dygn
- Öppen behandling 3 325 kronor per dygn
- Låsbar behandling 3 950 kronor per dygn
- Låsbar behandling med högre omhändertagandenivå 4 450 kronor per dygn

Akut- och utredning

- Akut vård, öppen 3 875 kronor per dygn
- Akut vård, låst 4 275 kronor per dygn
- Utredning, öppen 4 375 kronor per dygn
- Utredning, låst 4 775 kronor per dygn
- Akut med högre omhändertagandenivå, låst 4 775 kronor per dygn

Sluten ungdomsvård

Inom den slutna ungdomsvården tar inte SiS ut några vårdavgifter.

Missbruksvård

LVM-vård

- Vård enligt 4 § LVM, beslut av förvaltningsdomstol 2 950 kronor per dygn
- Vård enligt 13 § LVM, omedelbart omhändertagande 4 000 kronor per dygn
- Vård enligt 27 § LVM, vård utanför SiS 575 kronor per dygn
-

SoL-vård

- Vård enligt SoL 1 900 kronor per dygn
- Vård enligt 56 § KvaL 2 950 kronor per dygn eller enligt avtal

Lagar, paragrafer och begrepp

Lagar och paragrafer

LVM	Lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall.
4 § LVM	En missbrukare ska få tvångsvård om han eller hon har ett fortgående missbruk av t ex alkohol eller narkotika och vårdbehovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Samtidigt måste missbruket leda till att missbrukaren löper uppenbar risk att förstöra sitt liv, befaras allvarligt skada sig själv eller närstående eller hälsan utsätts för allvarlig fara.
13 § LVM	Socialnämnden får besluta om ett omedelbart omhändertagande av en missbrukare om personen kan ges vård med stöd av LVM och om länsrättens beslut inte kan avvaktas på grund av att missbrukaren befaras allvarligt skada sig själv eller närstående. Detsamma gäller om missbrukarens hälsotillstånd antas att allvarligt försämrats, om han eller hon inte får omedelbar vård.
27 § LVM	SiS ska så snart det kan ske med hänsyn till den planerade vården besluta att den intagne ska vistas utanför LVM-hemmet för vård i annan form.
LVU	Lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga.
LSU	Lagen (1998:603) om verkställighet av sluten ungdomsvård.
SoL	Socialtjänstlagen (2001:453).
HSL	Hälso- och sjukvårdslagen (1982:763)
Evidensbaserad	Evidensbaserade behandlingsprogram är vetenskapligt prövade. De ska ha visat sig ha effekt i minst två kontrollerade studier utförda av varandra oberoende forskare. Att studierna är kontrollerade innebär att man studerat två jämförbara grupper, varav en fått den aktuella behandlingen och den andra inte. Exempel på evidensbaserade behandlingsprogram är ART och MI.
Familjehem	Enskilt hem som på uppdrag av socialnämnden tar emot barn för stadigvarande vård och fostran eller vuxna för vård och omvårdnad och vars verksamhet inte bedrivs yrkesmässigt.
FFT	Funktionell familjeterapi. Terapiformen har visat sig fungera väl för familjer med asociala ungdomar. FFT är en teknik för hur man arbetar med omotiverade föräldrar som kan användas både i hemmiljö och på ungdomsinstitutioner. Terapimodellen försöker ändra familjens sätt att kommunicera till att bli mer stödjande. Terapeuten har en central roll i samtalet.

HVB-hem	Hem för vård och boende, institutioner som inte drivs av SiS. Dessa saknar möjligheten att låsa in sina klienter.
Jämställdhetsintegrering	Jämställdhetsintegrering är den huvudsakliga strategi som används för att uppnå de jämställdhetspolitiska målen. Jämställdhetsintegrering innebär att beslut inom alla politikområden ska präglas av ett jämställdhetsperspektiv
MI	Motiverande samtal. Behandlingsteknik som syftar till att hjälpa människor att förändra beteenden som till exempel missbruk av alkohol eller droger men även andra livsstilsfrågor.
MTFC	Multidimensional Treatment Foster Care. Behandlingsmodell som innebär att ungdomar placeras i halvprofessionella familjehem. Familjehemmet får regelbunden handledning av institutionen, de biologiska föräldrarna får egen terapi och ungdomarna får stöd av särskilda ungdomsterapeuter.
MultiFunc	En behandlingsmodell som utgår från den kunskapsöversikt, Institutionsbehandling av ungdomar (2003), som psykologen Tore Andreassen tagit fram på uppdrag av SiS, Centrum för utvärdering av socialt arbete, CUS (numera IMS), och norska barn- och familjdepartementet. Modellen prövas på tre av SiS ungdomshem.
Utagerande	Person som låter besvikelse eller konflikt ta sig uttryck i aggressivt beteende
Vårdkedja	Med vårdkedja avses: Sammanhängande vård som omfattar insatser inom ramen för institutionsvistelsen (LSU-tiden) och insatser efter institutionsvistelsen. Vården ska utgå från en dokumenterad överenskommelse mellan den unge, socialtjänsten och institutionen. Överenskommelsen ska omfatta insatser under samt efter avslutad institutionsvistelse.
Särskilda befogenheter	För att vården på institutionerna ska kunna genomföras har det ansetts nödvändigt att föreskriva vissa tvångsåtgärder mot den unge/klienten, s.k. särskilda befogenheter. De särskilda befogenheterna får endast användas om de står i rimlig proportion till syftet med åtgärden. Är mindre ingripande åtgärder tillräckliga, ska de användas.
Återfallsprevention	Återfallsprevention är en behandlingsmetod för att hjälpa klienter att undvika återfall efter en inledd beteendeförändring. Återfallsprevention är en manualbaserad metod som utgår från kognitiv beteendeterapi, KBT. Metoden används vid flera olika problembeteenden som riskbruk och missbruk av alkohol och droger, spelberoende och ätstörningar. I återfallspreventiv behandling kartlägger klienten sina risk-situationer för återfall, konsekvenserna av sitt problembeteende och övar sociala färdigheter som kan bli alternativ till problembeteendet.

Ekonomiska begrepp med mera

Anslag	Utgiftsmedel på statsbudgeten som riksdagen fattar beslut om.
Anslagsredovisning	Denna visar i sammandrag vilka anslag myndigheten disponerar på statsbudgeten samt redogör för de bemyndiganden och andra finansiella villkor som finns i regleringsbrevet.
Anslagskredit	Rätt att inom vissa gränser överskrida ett ramanslag. Om myndigheten utnyttjar sin anslagskredit innebär detta att nästa års disponibla anslag minskar med motsvarande belopp.
Anslagssparande	Rätt att inom vissa gränser föra över en outnyttjad del av ett ramanslag till ett kommande år.
Avräkning med statverket	Denna post är specifik för statliga myndigheter och speglar kopplingen mellan myndigheten och statsbudgeten. Posten är ett saldo mellan å ena sidan avräkning av anslag och å den andra sidan nettoinbetalningar på Statsverkets checkräkning.
Avsättningar	Med avsättning menas en "förpliktelse" som är osäker till belopp och/eller tidpunkt för infriande.
Balansräkning	En balansräkning ger en ögonblicksbild av myndighetens ekonomiska ställning på bokslutsdagen, uttryckt i tillgångar, skulder och kapital. Balansräkningen har en tillgångs och en skuldsida.
Bemyndiganden	Anslag tilldelas normalt årsvis. En myndighets verksamhet kan innehålla delar där avtal och beslut innebär att den i praktiken bundit upp anslagsmedel som kommer att förbrukas under kommande år. I de fall där myndigheten har sådan verksamhet ska beslut finnas avseende hur stora åtaganden som myndigheten är bemyndigad. Det vill säga har rätt att binda upp.
Budgetunderlag	Ett årligt dokument med myndighetens förslag till finansiering av verksamheten de tre närmast följande budgetåren.
Finansieringsanalys	För en myndighet ger finansieringsanalysen en översiktlig bild av dess investerings- och finansieringsaktiviteter. Den visar vad som har hänt mellan två tidpunkter.
Immateriella anläggningstillgångar	Med en immateriell anläggningstillgång avses utgifter för forskning och utveckling, dataprogram, rättigheter som bland annat patent och hyresrätter med mera som har ett värde för myndighetens framtida verksamhet.
Intäkter av anslag	Här redovisas med hur mycket myndigheten har avräknat anslag för sin verksamhet. Det finns intäkter av anslag även i transfereringsverksamhet och dessa kallas "medel som erhållits från statsbudgeten för finansiering av bidrag".

Intäkter av avgifter och andra ersättningar	Här redovisas de avgiftsintäkter som myndigheten får disponera i sin verksamhet. Andra ersättningar kan bland annat vara realisationsvinster vid försäljning av anläggningstillgångar.
Kapitalförändringen	Årets kapitalförändring är en sammansatt post som huvudsakligen består av periodiseringsdifferenser. Periodiseringsdifferensen uppstår eftersom anslaget ska avräknas med utgifter som grund och att i resultaträkningen redovisas kostnader.
Periodavgränsningsposter	Skuld- eller fordringsposter som är nödvändiga för att åstadkomma en riktig periodisering av utgifter och inkomster vid avslutningen av en redovisningsperiod. Detta gör det möjligt att bestämma räkenskapsårets intäkter och kostnader.
Ramanslag	Den huvudsakliga typen av anslag. Det är den typ av anslag som SiS disponerar. Ett ramanslag kan belastas med ett högre belopp än som tilldelats, eftersom det finns en begränsad anslagskredit kopplad till anslaget. Utöver anslagskrediten kan regeringen tillåta ett medgivet överskridande för särskilda ändamål. Outnyttjade medel får inom vissa gränser överföras till nästa budgetår, ett så kallat anslagssparande.
Resultatredovisning	En resultatredovisning ingår som en del i myndighetens årsredovisning till regeringen. I resultatredovisningen ska myndigheten redovisa och kommentera verksamhetens resultat i förhållande till de mål och de återrapporteringskrav som regleringsbrevet och andra regeringsbeslut föreskriver. Detta är den del av myndighetens årsredovisning som mest gör att den avviker från ett aktiebolags årsredovisning.
Resultaträkning	Resultaträkningen visar i sammandrag räkenskapsårets samtliga verksamhetsanknutna intäkter och kostnader samt eventuella transfereringar och uppbörd.
Räntekonto	Konto för en myndighet som fungerar som bankkonto med kredit. Myndigheten erhåller ränta på inestående belopp eller får betala ränta på den kredit som har utnyttjats.
Räntekontokredit	Kreditram på räntekontot som inte får överskridas.
Transfereringar	Med transfereringar avses att myndigheten förmedlar bidrag från staten eller andra till olika mottagare, främst i form av bidragsutbetalningar.
Verksamhetsfrämmande bidrag, Vfb	SiS särskiljer de bidrag som betalas ut kommunerna i Kontrakt för livet och MVG från de "ordinarie" transfereringar som främst används till att stödja forskning. Syftet är att göra kostnaderna för myndighetens "normala" verksamhet jämförbara över tiden.

Statens institutionsstyrelse SiS
Box 163 63, 103 26 Stockholm
Telefon vx: 08-453 40 00
Telefax: 08-453 40 50
Besöksadress: Drottninggatan 29
www.stat-inst.se